ISSN -2583-147X (P), **Vol.- 9, Issue No.IX, October 2023**
Bastabatara Pariprakash Prachee
Peer Reviewed and Referred Research Journal

ମହାପାତ୍ର ନୀଳମଣି ସାହୁଙ୍କର ଗଳ୍ପ ଏକ ଦୃଷ୍ଟିପାତ

ଡକ୍ଟର ସ୍ୱପ୍ନାରାଣୀ ସିଂ

ଓଡିଆ ଗଳ୍ପ ସାହିତ୍ୟ ଜଗତରେ ହାସ୍ୟ ଓ ବ୍ୟଙ୍ଗ ପାଇଁ ବିଶେଷ ଜଣାଶୁଣା ମହାପାତ୍ର ନୀଳମଣି ସାହୁଙ୍କୁ ଟିକେ ଗଭୀରତାର ସହ ଅଧ୍ୟୟନ କଲେ ତାଙ୍କ ହାସ୍ୟ ଓ ବ୍ୟଙ୍ଗ ମଧ୍ୟରେ ଲୁଚି ରହିଥିବା ଅଭିନବ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣକୁ ଉପଲବ୍ଧି କରି ହେବ । ବିଶେଷ କରି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସାହୁଙ୍କର ଇତିହାସକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ନୂତନ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ, ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଓ ପାରା ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱର ଗଭୀର ଅଧ୍ୟୟନ, ଦର୍ଶନ ପଛର ଯୁକ୍ତି ଏବଂ ଅସ୍ତିତ୍ୱବାଦୀ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ତାଙ୍କ ଗଳ୍ପଗୁଡିକୁ ସମୃଦ୍ଧ କରିଛି । ଏହି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଗାଳ୍ପିକଙ୍କର ପ୍ରେମ ଓ ତ୍ରିଭୁଜ, ମିଛ ବାଘ, ସୁମିତ୍ରାର ହସ, ବିଷ୍ଣୁମାୟା, ଅନ୍ଧରାତିର ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଅନ୍ୟ ରୂପ ରୂପାନ୍ତର, ଆକାଶ ପାତାଳ, ପିଙ୍ଗଳା ସେ ଅନ୍ୟଜଣେ, ସେ କାଳ ପଖାଳ, ଯା ଦେବୀ ମମ ଗୃହେଷୁ, ଅଭିଶପ୍ତ ଗନ୍ଧର୍ବ, ବୃନ୍ଦାବନର ଶେଷ ଧୂପ, ଲୌକିକ ଅଲୌକିକ, ରାନୁ ଅପାଠାରୁ ପୁଷି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ନିବେଦିତାର ନୈଶ ଅଭିସାର, ପାପ ଓ ମୁକ୍ତି, ବାବା ଡହରାନନ୍ଦଙ୍କ ଅଭିନବ ପ୍ରବଚନମାଳା, ବାଇଧର ବାବୁଙ୍କ ରାଜଯୋଗ ଓ ରାତ୍ରିର ତପସ୍ୟା ଆଦି ସଂକଳନ ଗୁଡ଼ିକ ବିଚାର୍ଯ୍ୟ ।

ଅସ୍ତିତ୍ୱବାଦ :

ଅସ୍ତିତ୍ୱବାଦୀ ଦର୍ଶନ ପ୍ରତି ଉଭୟ ସକାରାତ୍ମକ ଓ ନକାରାତ୍ମକ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସାହୁଙ୍କର ଗଳ୍ପଗୁଡିକରେ । ପାପ, ପୁଣ୍ୟ, ନୀତି ଓ ଅନୀତି ଭଳି ଭାବନାରେ ଘାଣ୍ଟି ହେଉଥିବା ମଣିଷର ଅସହାୟତା ଚିତ୍ରିତ ହୋଇଛି 'ମୂର୍ଚ୍ଛିତ ବିଷାଦ' ଗଳ୍ପରେ । ମାତ୍ର ଏସବୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ଯେ କେବଳ ଏକମାତ୍ର ସତ୍ତା ରହିଛି ଏବଂ ତାହା ହେଉଛି ବ୍ୟକ୍ତିସତ୍ତା ଭଳି ଚିନ୍ତାଧାରାକୁ ଗାଳ୍ପିକ ଉକ୍ତ କୃତିରେ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିଛନ୍ତି । ଏହା ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଗାଳ୍ପିକଙ୍କର ହେଗେଲ୍‌ଙ୍କ ଦର୍ଶନ ପ୍ରତି ରହିଥିବା ବିରୋଧାଭାଷକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଅନୁଭବ କରିହୁଏ । ଯୁଦ୍ଧ ପରବର୍ତ୍ତୀ ମଣିଷର ଅସହାୟତା ଓ ନିଜକୁ ତଥା ନିଜ ସ୍ଥିତିକୁ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବାର ମାନସିକତା । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ନିଜକୁ ଜାରଜ ମନେକରି ଏକ ଭଗବାନ ବିହୀନ ବିଶ୍ୱରେ ନିଜର ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବାର ଚିନ୍ତନକୁ ଗାଳ୍ପିକ ଚମତ୍କାର ଭାବେ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିଛନ୍ତି 'ଇତି ଉକ୍ତିଂ ଜାରଜେର' ଗଳ୍ପରେ । ଅସ୍ତିତ୍ୱବାଦୀମାନଙ୍କ ତୁଲ୍ୟ ଗାଳ୍ପିକ ଏକ ଭଗବାନ ବିହୀନ ବିଶ୍ୱରେ ମଣିଷର ଅସହାୟତାକୁ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିବାକୁ ଯାଇଁ ଲେଖିଛନ୍ତି– "ସେ କହିଲେ ମୁଁ ଜଗତର ପିତା । ମୁଁ ଚିଡ଼ିଗଲି । କହିଲି– ମୁଁ ସେ ଫିସାଦୀରେ ପଡ଼ିବି ନାହିଁ । ମୁଁ କିଏ ? ଜଗତ କିଏ ? ଜଗତ ସଙ୍ଗେ ମୋର କି ଯାଏ ଆସେ ? ଜଗତ ରହିଲେ କେତେ ? ଗଲେ କେତେ ? ତୁମେ ମୋତେ ଭଲ ଦିଶୁଛ । ବାପା ପ୍ରାୟ ଦିଶୁଛ । ତୁମ୍ଭର ପୁତ୍ର ହେଲେ ମୁଁ ଆଉ ଗୋଲ ମରିଚ ଚୋବାଇବି ନାହିଁ । ନିଜ ଇଚ୍ଛାରେ ଚାଲିବି ନାହିଁ, ତୁମରି ଇଚ୍ଛାରେ ଚାଲିବି । ତୁମେ ଯଦି କହିବ– ଫାଲ୍‌କନ୍ ! ମୁଁ ଆସିବା ଯାଏ ଜାହାଜର ଏଇ ଅଂଶରେ ଠିଆ ହୋଇଥା, ମୁଁ ନ କହିଲେ ଏଠୁ ପାଦେ ବି ଘୁଞ୍ଚିବୁ ନାହିଁ– ତା ହେଲେ ଦେଖିବ ମୁଁ ସେଇଠି ଠିଆ ହୋଇଥିବି । ତା ପରେ ତୁମେ ମତେ ସେଠି ଛାଡି ତୁମର ଜଗତ କାର୍ଯ୍ୟ ବୁଝିବା ଲାଗି ଚାଲିଯିବ– ସେଇଠୁ ଜାହାଜରେ ଲାଗିବ ନିଆଁ ମୋ ପାଖକୁ ନିଆଁ ଚମକି ଆସିବ ।

କ୍ରମେ ଲହ ଲହ ଜିଭମାନ ବଢେଇ ନିଆଁ ମୋତେ ଚାଟି ଦେବାକୁ ମାଡିଆସିବ । ମୁଁ ଡରିଯିବି– ଅତର୍କରେ ଚିତ୍କାର କରିଉଠିବି ବାପା, ବାପା, ମୋ ଚାରିପଟେ ନିଆଁ ଲାଗିଗଲାଣି । ମତେ ଅନୁମତି ଦିଅ । ମୁଁ ଏଠୁ ପଳାଇ ଯାଏ । ତୁମେ କିନ୍ତୁ ଜଗତର ଆଉ କୋଉ କଣରେ ଗୋଟାଏ ବେଧ ଛୁଆର ବଣ ବାଉଳା ମେଣ୍ଟାଉଥିବାର ଦାୟିତ୍ୱ ତୁଲାଉଥିବ । ମୋ ବିପଦ କଥା ଜାଣିପାରିବନି । ତୁମେ ଜାଣିପାରିନି ଯେ, ତୁମର ପ୍ରାଣର ପୁତ୍ର ଆଜ୍ଞାଧୀନ ଫାଲ୍‌କନ୍ ଆରକ୍ଷ ଭାବେ ଜାହାଜ ଉପରେ ପୋଡି ମରିଯାଉଛି ପଳେ ପଳେ– ଆଉ ତୁମକୁ ଡାକୁଛି ବାପା ବାପା ବିକଳରେ ।" (ଗଳ୍ପ ସମଗ୍ର- ପ୍ରଥମ ଭାଗ- ପୃ- ୨୯୯) ନିଉଟନଙ୍କର ତୃତୀୟ ନିୟମ (Action

Reaction) (୧) ବସ୍ତୁକୁ ଯେତେ ଦବାଯାଏ ସେ ସେତେ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ଉତ୍ତୋଳିତ ହୁଏ । ଏହି ତୃତୀୟ ନିୟମକୁ ମଣିଷର ଚେତନା ଉପରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଇପାରେ । ମଣିଷ ନିଜକୁ ଅଥବା ନିଜର ସ୍ୱାଭାବିକତାକୁ ବା ମୂଳପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ଯେତିକି ଚାପିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ ତାହା ସେତିକି ଉପରକୁ ଉଠିବା ତୁଲ୍ୟ ବାହାରକୁ ବାହାରିବା ପାଇଁ ବାଟ ଉଣ୍ଡେ । "ମାତ୍ର ଦେହ ଭିତରେ ଛୋଟ କଣ୍ଟାଟିଏ ଭଳି କେଉଁଠି ଲୁଚି ରହିଛି ମନ ବୋଲି ଯେଉଁ ପଦାର୍ଥ, ସେ ବେଳେ ବେଳେ ଫୋଡି ହୋଇଯାଏ- ବିଦ୍ରୋହ କଲା ଭଳି ସଁ ସଁ ହୁଏ- ମୁକ୍ତି ଲାଗି ସେ ପାଗଳ ହୋଇଉଠେ । ମନର ଏଇ ମୁକ୍ତି ନିଶା ଶେଷରେ ଆତ୍ମାକୁ ବି ଧରେ- ଆଉ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଭାବେ ଭୟଙ୍କର ଏହି ସହଯୋଗ ମନର ଓ ଆତ୍ମାର । ସାରଥିର ମୁକ୍ତି- ଉନ୍ମାଦନାରେ ରଥୀର ମୁକ୍ତି- ଉନ୍ମାଦନା ଯେତେବେଳେ ମିଶି ଏକାକାର ହୋଇଯାଏ, ସେତେବେଳେ ରଥ କି ଆଉ ସମ୍ଭଳା ପଡେ ? ପଥର ସୀମାକୁ ଟପି ସେ ଅପଥରେ ଧାଏଁ । ନୁହେଁ କି ।" (ଗଳ୍ପ ସମଗ୍ର- ପ୍ରଥମ ଭାଗ- ପୃ- ୩୧୩) ତେଣୁ ମଣିଷ ନିଜକୁ ବା ନିଜର ସ୍ୱାଭାବିକତାକୁ ସର୍ବଦା ଗ୍ରହଣ କରିବା ଉଚିତ୍ ଭଳି ଅସ୍ତିତ୍ୱବାଦୀ ଚିନ୍ତାଧାରାର ପ୍ରତିଫଳନ ଘଟିଛି 'ବହ୍ୱାରମ୍ଭେ' ଗଳ୍ପରେ । ଏତଦ୍ ବ୍ୟତୀତ ଗାଳ୍ପିକ ଏଥିରେ ସମାଜର ମେରୁଦଣ୍ଡ ନାମରେ ନିଜର ସୁଖ ଓ ସ୍ୱାଭାବିକତାକୁ ଅବହେଳା କରୁଥିବା ଶିକ୍ଷକ ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କ ଅସହାୟତା ଓ ଏହା ପଛରେ ଥିବା ସମାଜର ସ୍ୱାର୍ଥକୁ ବେଶ୍ ଚମତ୍କାର ଭାବେ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିଛନ୍ତି । ମୃତ୍ୟୁର ଭୟରେ ଜୀବନକୁ ଉପଭୋଗ କରିବାକୁ ଭୁଲି ଯାଇଥିବା ମଣିଷମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଏକ ବାର୍ତ୍ତା ହେଉଛି ଗାଳ୍ପିକଙ୍କର 'ଜୀବନ ବାବୁଙ୍କ ଜୀବନ ଦର୍ଶନ' ଗଳ୍ପ । ଏତଦ୍ ବ୍ୟତୀତ ଜୀବନର ପ୍ରକୃତ ଆନନ୍ଦ ନିଜ ଦେଶ ପାଇଁ ନିଜକୁ ଉତ୍ସର୍ଗ କରି ଦେବାରେ ରହିଛି ଭଳି ଚିନ୍ତାଧାରାର ପ୍ରତିଫଳନ ମଧ୍ୟ ଉକ୍ତ କୃତିରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ପାପ, ପୁଣ୍ୟ, ଧର୍ମ, ଅଧର୍ମ, ସ୍ୱର୍ଗ ଓ ନର୍କର ପାଚେରୀ ମଣିଷର ସାଧାରଣ ଓ ସରଳ ଜୀବନକୁ ଦୁର୍ବୋଧ୍ୟ କରିଦେଇଛି । ଫଳରେ ଇହଲୋକରେ ଏକ ସୁନ୍ଦର ଦେହ ଓ ଆତ୍ମାକୁ ଧାରଣ କରି ଜନ୍ମ ଲାଭ କରିଥିବା ମଣିଷ ପରଲୋକର କାମନାରେ ନିଜ ମୂଳ ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ଦମନ କରି ନିଜକୁ କଷ୍ଟ ଦେଇଚାଲିଛି । ତେଣୁ ପୁରାଣର ମିଥ୍ ପିଙ୍ଗଳା ସାହାଯ୍ୟରେ ପରଲୋକ ବିଳାସୀ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଇହଲୋକ ବା ଅନ୍ୟ ଭାବେ କହିଲେ ନିଜ ସହ ପରିଚିତ କରାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଗାଳ୍ପିକ ରଚନା କରିଛନ୍ତି 'ପିଙ୍ଗଳା ସେ – ଅନ୍ୟ ଜଣେ !' ଗଳ୍ପ, ପୁରାଣର ପିଙ୍ଗଳା ପାଇଁ ପରଲୋକର କାମନା ଓ ବାସ୍ତବତା ସତ୍ୟ ହୋଇପାରେ, ମାତ୍ର ଆଜିର ପିଙ୍ଗଳା ପାଇଁ ଇହଲୋକ ବା ଏହି ଧରାପୃଷ୍ଠ ହିଁ ବାସ୍ତବ । ତେଣୁ ଯାହା ହାତ ପାହାନ୍ତାରେ ନାହିଁ ତାର ପରିକଳ୍ପନାରେ ପାଇଥିବା ଏକ ସୁନ୍ଦର ସୁସ୍ଥ ଜୀବନକୁ କ୍ଷୟ କରିବା ଏକ ମୂର୍ଖାମି ଭଳି ବାର୍ତ୍ତାକୁ ଗାଳ୍ପିକ ଚମତ୍କାର ଭାବେ ଉକ୍ତ କୃତିରେ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିଛନ୍ତି । ଏତଦ୍ ବ୍ୟତୀତ ଏକ ଅସ୍ତିତ୍ୱବାଦୀ ତୁଲ୍ୟ ଗାଳ୍ପିକ ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ଅସ୍ତିତ୍ୱକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ନିଜକୁ ଅସ୍ତିତ୍ୱହୀନ କରିଦେଇଥିବା ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ନିଜ ସହ ପରିଚିତ କରାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଲେଖିଛନ୍ତି- "ଅଦ୍ଭୁତ ଚରିତ୍ର ଏମାନେ । ବିଷ୍ଣୁଦେବ ଯେମିତି ଦୁର୍ବୋଧ୍ୟ, ତାଙ୍କର ଭକ୍ତମାନେ ତଦ୍ରୁପ ଦୁର୍ବୋଧ୍ୟ, ଆଉ ତାଙ୍କ ବିଧାନ ମଧ୍ୟ ତତୋଧିକ ବିଚିତ୍ର । ଗୋଟିଏ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଯିବ ନରକକୁ - ଆଉ, ଗୋଟାଏ ବେଶ୍ୟା ଯିବ ସ୍ୱର୍ଗକୁ । ସେ ପୁଣି କହୁଛି- ଯିବ ନାହିଁ । ସେହି ପାପୀ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ସାଙ୍ଗରେ ରହି ନରକରେ ପଡ଼ି ଘାଣ୍ଟିହେବ । କ'ଣ ଏବେ ଆମେ ଏଥିରେ କରିବା- ଆମକୁ ଆଉ କିଛି ବୁଦ୍ଧି ଦିଶୁ ନାହିଁ । ଯାହା କହନ୍ତି ନାହିଁ ନର ମାୟା ନାରାୟଣଙ୍କୁ ବି ଅଗୋଚର । ଆରେ ବାବୁ, ଅଗୋଚର ତ- ତା ହେଲେ କାହିଁକି ମିଛେ ମିଛେ ଆଉ ସେମାନଙ୍କ କଥାରେ ମୁଣ୍ଡ ଖେଳାଉଛ ? ଇହଲୋକ ପରଲୋକ ଏ ଦୁଇଟା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଲଗା- ଆମେ ଖାଲି ମିଛରେ ସେମାନଙ୍କ କଥାରେ ମୁଣ୍ଡ ପୁରାଉ ଥାଇଁ ସିନା ! xxx ମୁକ୍ତି, ମୁକ୍ତି, ମୁକ୍ତି... ମୁକ୍ତି, ମୁକ୍ତି, ମୁକ୍ତି, ମୁକ୍ତି, ମୁକ୍ତି- କିନ୍ତୁ ମୁକ୍ତି କାହାଠାରୁ ? ଅନୁରାଗରୁ ମୁକ୍ତି ନା ବୈରାଗ୍ୟରୁ ମୁକ୍ତି ? ନା ସ୍ୱୟଂ ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ପାଖରୁ ??" (ଗଳ୍ପ ସମଗ୍ର- ପ୍ରଥମଭାଗ- ପୃ- ୬୩୩- ୬୩୪) ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରାଣପିଣ୍ଡ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ଗର୍ବ ଓ ଗୌରବ ଭାବେ ପ୍ରତୀତ ଜଗନ୍ନାଥ ବଡ଼ ଦେଉଳ ତ୍ୟାଗ କରି ଆମେରିକାର ସାନ୍ ଫ୍ରାନ୍ସିସ୍କୋ ଚାଲିଯିବା । ଏହିଭଳି ପ୍ରସଙ୍ଗ ମଧ୍ୟଦେଇ ଦେଶରେ ଚାଲିଥିବା ରାଜନୀତି, ଅରାଜକତା, ଉଭୟ ଜନସାଧାରଣ ଓ ରାଜନେତାଙ୍କ ସ୍ୱାର୍ଥ, ନିଜର ପତିତ ଓ ମାଦଳାମୀକୁ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଉପରେ ଆରୋପିତ କରିବା ଏବଂ ସର୍ବଶେଷରେ ଏହାକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ଏହି ଜାତିର ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ ଅଧଃପତନକୁ ଗାଳ୍ପିକ ଚିତ୍ରିତ କରିଛନ୍ତି 'ଜଗନ୍ନାଥ ସ୍ଥୂଳ ବୃତ୍ତାନ୍ତଂ' ଗଳ୍ପରେ । ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ମଣିଷକୁ ଗୋଟିଏ ମାପଦଣ୍ଡ ଉପରେ ରଖି ବିବେଚନା କରିବା ବାସ୍ତବିକ ଅନୁଚିତ୍ । କାରଣ ଅଜ୍ଞାନୀଙ୍କ ଭିତରେ ଜ୍ଞାନୀ ଓ ଜ୍ଞାନୀଙ୍କ ଭିତରେ ଲୁଚି ବସିଥିବା ଅଜ୍ଞାନୀ ଜନିତ ସମ୍ଭାବନାକୁ ଏଡ଼ାଇ ଦିଆଯାଇ ନପାରେ । ତେଣୁ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି କୌଣସି ସିଦ୍ଧାନ୍ତକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରିନେବା ଅନୁଚିତ୍ । ଏହିଭଳି ଏକ ଅସ୍ତିତ୍ୱବାଦୀ

ଚିନ୍ତାଧାରାକୁ ଗାଳ୍ପିକ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିଛନ୍ତି 'ଅନ୍ଧ ଦେଶକୁ ଗଲି ଦର୍ପଣ ବିକି' ଗଳ୍ପରେ । ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁ ଜନିତ କାଳଚକ୍ରରେ ପଡି ଯୁଗ ଯୁଗରୁ ଛଟପଟ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ମଣିଷମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ଗାଳ୍ପିକ ମୁକ୍ତି ପାଇଁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିଛନ୍ତି 'ଖେଳୁଆଡ ବୁଦ୍ଧି ଛାଡ ହେ ପ୍ରଭୁ !' ଗଳ୍ପରେ । ମଣିଷର ଜନ୍ମ ଓ ଜୀବନ ଏକ ମୂଲ୍ୟବାନ ସମ୍ପଦ । ତେଣୁ ଜୀବନକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ନକାରାତ୍ମକ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀକୁ ତ୍ୟାଗ କରିବା ସହ । ଜୀବନ ପ୍ରତି ଏକ ସକାରାତ୍ମକ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀକୁ ଗାଳ୍ପିକ ଚିତ୍ରିତ କରିଛନ୍ତି 'ଯାତ୍ରା- ସଙ୍ଗୀତ' ଗଳ୍ପରେ । ଭାଗ୍ୟ ବଡ ନା ଭାଗ୍ୟ ଗଢୁଥିବା ଈଶ୍ୱର ବଡ ? ଯେଉଁ ଭଗବାନ ବିଧାନ ଗଢ଼ନ୍ତି ସେ ପୁଣି ବିଧାନକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିଦେଇ ପାରନ୍ତି । ପୁରାଣ ପ୍ରସଙ୍ଗର ସହାୟତାରେ ଗାଳ୍ପିକ ଏହିଭଳି ଏକ ଚିନ୍ତାଧାରାକୁ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି 'ଭାଗ୍ୟ ନା ଈଶ୍ୱର' ଗଳ୍ପରେ । ସମାଜ, ସଂସାର ଓ ପରିବାରର ଭିତରେ ରହି ମଧ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ମଣିଷ କେତେ ନିଃସଂଗ ତାହାକୁ ଗାଳ୍ପିକ ଚିତ୍ରିତ କରିଛନ୍ତି 'କାଠର କଣ୍ଢେଇ' ଗଳ୍ପରେ । ପ୍ରକୃତରେ ବିବେଚନା କରିବାକୁ ଗଲେ ଏଠି ମଣିଷର ନିଃସଂଗତା ହିଁ ହେଉଛି ନିରାଟ ସତ୍ୟ । ମଣିଷର ଏହି ନିଃସଂଗତାକୁ ଦୂର କରିବାପାଇଁ ଯେଉଁମାନେ ଆସିଛନ୍ତି ସେମାନେ ହୁଏତ କାଠର କଣ୍ଢେଇ ଭଳି ତାକୁ ନଚେଇଛନ୍ତି । ଅଥବା ନିଜର ନିଃସଂଗତାକୁ ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ନିଜେ ବ୍ୟକ୍ତିଟି ଅନ୍ୟ ଆଗରେ ନାଚିଛି । ତେଣୁ ମୋଟ ଉପରେ କହିବାକୁ ଗଲେ କାଠକଣ୍ଢେଇକୁ ନଚେଇବା ଯାହା ସେ ନିଜେ ନାଚିବା ମଧ୍ୟ ତାହା । ତେଣୁ ଏହି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ବିବେଚନା କଲେ ଆଜି ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ମଣିଷ ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କାଠ କଣ୍ଢେଇ ।

ଦାର୍ଶନିକତା :

ଦର୍ଶନ କେବଳ ଅନୁସରଣର ପ୍ରସଙ୍ଗ ନୁହେଁ । ଏହାର ମଧ୍ୟ ପୁର୍ନବିଚାରର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ଭଳି ଚିନ୍ତାଧାରାକୁ ଗାଳ୍ପିକ ତାଙ୍କର କେତେକ କୃତିରେ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିଛନ୍ତି । ସଂପ୍ରତି ଇତିହାସର ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଚାର ଭଳି ଏହା ଦର୍ଶନର ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଚାର ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ଇଙ୍ଗିତ କରିଥାଏ । ରୂପ ଅପେକ୍ଷା ରୂପକ ଏବଂ ଧ୍ୱନି ଅପେକ୍ଷା ପ୍ରତିଧ୍ୱନି ଅଥବା ସ୍ଥୁଳ ଅପେକ୍ଷା ସୂକ୍ଷ୍ମରେ ବିଶ୍ୱାସୀ ଦର୍ଶନ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଯାହାର ସ୍ଥିତି ନାହିଁ ତାହାର ସ୍ଥିତି ପରିକଳ୍ପନା ଏବଂ ଏହି ପରିକଳ୍ପନାକୁ ବାସ୍ତବତାର ରୂପ ଦେବାପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ କରି ଚାଲିଥିବା ଦାର୍ଶନିକ ଓ ଦର୍ଶନକୁ ଗାଳ୍ପିକ ଏକ ରୂପକ କାହାଣୀର ସହାୟତାରେ ବ୍ୟଙ୍ଗକରି ରଚନା କରିଛନ୍ତି 'ସମୁଦ୍ର, ନୀଳକୁଣ୍ଡ ଓ ନୀଳବର୍ଣ୍ଣର ଶୃଗାଳ ଉପାଖ୍ୟାନ' ଗଳ୍ପ । ଏଥିରେ ଗାଳ୍ପିକ ନୀଳବର୍ଣ୍ଣ ଶୃଗାଳକୁ ଗୌତମ ବୁଦ୍ଧ ଓ ସମୁଦ୍ରକୁ ନିର୍ବାଣ ସହିତ ତୁଳନା କରିଛନ୍ତି । ଏବଂ ସମୁଦ୍ରକୁ ଦେଖି ନଥିବା ଶୃଗାଳ ସମୁଦ୍ର ସନ୍ଧାନରେ ବାହାରିବା ତୁଲ୍ୟ ନିର୍ବାଣ ପ୍ରକୃତରେ କ'ଣ ? ତାହାର ସ୍ଥିତିର ଯୌକ୍ତିକତା ସଂପର୍କରେ ନ ଜାଣି ଏହା ପଛରେ ଧାଇଁଥିବା ଏହି ଦର୍ଶନରେ ବିଶ୍ୱାସୀ ମଣିଷକୁ ଗାଳ୍ପିକ ଶୃଗାଳ ସହିତ ତୁଳନା କରିବା ସହ ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅନୁସନ୍ଧାନ କରାଯାଇଥିବା ମୋକ୍ଷ ତୁଲ୍ୟ ନୀଳ ସମୁଦ୍ର ଯେ ପ୍ରକୃତରେ ନୀଳକୁଣ୍ଡ ତାହାକୁ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିଛନ୍ତି । ଏତଦ୍ ବ୍ୟତୀତ ଗାଳ୍ପିକ ଏଥିରେ ବୌଦ୍ଧଦର୍ଶନର ପ୍ରଚାର । ମତପାର୍ଥକ୍ୟ ଏବଂ ପରବର୍ତ୍ତୀ ପିଢ଼ୀ ବା ଶିଷ୍ୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବିକୃତି କରଣକୁ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟଙ୍ଗ କରିଛନ୍ତି । "ହେ ରଜକ ପୁଙ୍ଗବ ! ଲଗୁଡ ସମ୍ବରଣ ପୂର୍ବକ କ୍ରୋଧ ସଂଯତ କର । କ୍ରୋଧ ଜୀବର ଭୀଷଣତମ ରିପୁ ଅଟେ । କ୍ରୋଧରୁ ମୋହ ଜାତ ହୁଏ ଏବଂ ମୋହରୁ ସ୍ମୃତି- ବିଭ୍ରମ ହୋଇଯାଏ । ସ୍ମୃତି ବିଭ୍ରମ ହେତୁ ବୁଦ୍ଧି ନଷ୍ଟ ହୁଏ ଏବଂ ବୁଦ୍ଧି- ନାଶରୁ ବିନାଶ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ହୋଇଥାଏ । ହେ ରଜକ ପୁଙ୍ଗବ ! ତୁମ୍ଭ କଥିତ, ତୁମ୍ଭ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଓ ତୁମ ସଞ୍ଚିତ ଏହି ନୀଳ କୁଣ୍ଡ ଯେ ସମୁଦ୍ର ନୋହେ, ଏହା ତୁମ୍ଭେ ପ୍ରମାଣ କରିପାରିବ କି ? କାରଣ ସମୁଦ୍ର ମଧ୍ୟ ଜଳର ଭଣ୍ଡାର ଅଟେ ଓ ତାର ବର୍ଣ୍ଣ ନୀଳ ଅଟେ । ମୁଁ ସମୁଦ୍ରରେ ଅବଗାହନ କରୁଅଛି । ଏହି ନୀଳ କୁଣ୍ଡ ନିଶ୍ଚୟ ସମୁଦ୍ର ଅଟେ । xxx ଗୋଟିଏ ଶୃଗାଳ ଶିଶୁ ବୟସ୍କମାନଙ୍କର ଏହି ସମବେତ ନଗରକୀର୍ତ୍ତନ ଶ୍ରବଣରେ ଅତ୍ୟଧିକ ଉତ୍ସାହିତ ହୋଇ- ଅଥଚ ଏହି ଶବ୍ଦ ପ୍ରବାହର କିଛି ଅର୍ଥ ବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନ ବୁଝି ମଧ୍ୟ ଏହି ମନ୍ତ୍ର ଧ୍ୱନିକୁ ଶୁଦ୍ଧ ଓ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବେ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବାକୁ ଅକ୍ଷମ ହୋଇଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ବାଳୋଚିତ ଅସ୍ଫୁଟ କଣ୍ଠରେ ବୋବେଇ ଉଠିଲା- ହୁଆ, ହୁଆ- ହୁଆ- ହୁଆ ।" (ଗଳ୍ପ ସମଗ୍ର- ପ୍ରଥମ ଭାଗ- ପୃ- ୩୫୬-୩୬୦) ପୃଥିବୀ ମାର ଯନ୍ତ୍ରଣାକୁ ଦୂର କରିବାପାଇଁ ନିଜର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଦର୍ଶନ ସହ ଆଗେଇ ଆସିଥିବା ମଣିଷ ଯେ ପ୍ରକୃତରେ ତାର ଯନ୍ତ୍ରଣାକୁ ଦୁଇଗୁଣ ବଢେଇ ଚାଲିଛି ତାହାର ସଂକେତ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ 'ବିହଙ୍ଗର ଉଚ୍ଚାକାଂକ୍ଷା' ଗଳ୍ପରେ । ପଶୁରୁ ମଣିଷ ହେବା କ୍ରମରେ ମଣିଷ ଭିତରେ ଅନେକ କିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଛି । ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଭିତରେ କିନ୍ତୁ ମଣିଷ ରକ୍ତଗତ ସୂତ୍ରରୁ ପାଇଥିବା ଇଦ୍ ତୁଲ୍ୟ ମୂଳ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଟି ଯୁଗଯୁଗରୁ ମଣିଷ ଭିତରେ ରହି ଆସିଛି । ଯାହାକୁ ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ବା ଅନ୍ୟ ଭାବେ କହିଲେ ମଣିଷ ଭିତରୁ ଏହି ପଶୁତ୍ୱକୁ ବିନାଶ କରିବାପାଇଁ ଆବିର୍ଭାବ ଘଟିଛି ବହୁ ମହାପୁରୁଷଙ୍କର । "ମୁଁ ଆଉ ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲି ନାହିଁ । ମୋର ମୁଣ୍ଡକୁ ବି ପିତ୍ତ ଉଠିଗଲା । ମୋର

ମନ ଭିତରେ କିଏ ଯେମିତି ଆଦେଶ ଦେଲା- ଚାବୁକ ଧର, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପିଟି ସାବାଡ କରିଦେ- ତା'ପରେ ନିଜ ଛାତିରେ ଛୁରୀ ଭୂଷି ମରିଯା । ଏ ଶଳା ମଣିଷମାନେ ମରନ୍ତୁ । ଏମାନେ କେହି ନିଜକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ କି ଆଉ କାହାକୁ କରେଇ ଦେବେ ନାହିଁ । ମାରିଦେ... ମାରିଦେ ଶଳା ମାଙ୍କଡ ମାନଙ୍କୁ । ଶଳା, ଗୋଟାଏ ଅବତାର ଆସି ଚିଲେଇ ଚିଲେଇ ଗଲା- କାନ୍‌ସର ଭୋଗି ମଲା, ଆଉ ଗୋଟାଏ ଅବତାର ମୂତ୍ରକୃଚ୍ଛ ରୋଗରେ ମଲା । ଶଳା, ଗୋଟାଏ ଗାନ୍ଧୀ ଗୁଳିମାଡରେ ହେ ରାମ ଚିତ୍କାର କରି ତଳେ ପଡି ମଲା । ଶଳା, କିଏ ତୁମକୁ ରଖିବ ବେ !... ମାରିଦେବି, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମାରିଦେବି ।" (ଗଳ୍ପ ସମଗ୍ର- ପ୍ରଥମ ଭାଗ- ପୃ- ୩୯୫) ହେଲେ ବାହ୍ୟ ବିବର୍ତ୍ତନକୁ ସହଜ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ମଣିଷର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ବିବର୍ତ୍ତନ ଯେ ସେତେ ସହଜ ନୁହେଁ ତାହାର ପ୍ରତିଫଳନ ଘଟିଛି 'ମୁଁ, ତୁମେ ଓ ସେମାନେ' ଗଳ୍ପରେ । ଏ ସବୁ ସତ୍ତ୍ୱେ ବି ମଣିଷ ଭିତରର ପଶୁତ୍ୱର ଦିନେ ନାଶ ଘଟିବ ଏବଂ ମଣିଷ ମୁଁ ତ୍ୱର ଭାବକୁ ତ୍ୟାଗକରି ସମସ୍ତଙ୍କୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ଆଗକୁ ବଢିବ ଭଳି ବାର୍ତ୍ତା ମଧ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ଉକ୍ତ କୃତିରେ ।

ଗଡି ଯାଉଥିବା ସମୟକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ଏକ ଦାର୍ଶନିକ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ 'ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ସମୟ' ଗଳ୍ପରେ । ମଣିଷ ତୁଲ୍ୟ ପଶୁମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ପ୍ରକୃତ ପଶୁ ଯେ ମଙ୍ଗଳ କାରକ ତାହାର ପ୍ରତିଫଳନ ଘଟିଛି 'ରାଧୁଆର ସ୍ୱରଲିପି' ଗଳ୍ପରେ । ଈଶ୍ୱର ମଣିଷର ବିଶ୍ୱାସ କିନ୍ତୁ ଈଶ୍ୱରତ୍ୱ ସେହି ମଣିଷ ଭିତରର ହିଁ ଗୋଟିଏ ଗୁଣ । ମୃତ୍ୟୁମୟ ପୃଥିବୀରେ ଈଶ୍ୱର ତିଷ୍ଠି ନ ପାରନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଈଶ୍ୱରତ୍ୱ ସବୁକାଳେ ତିଷ୍ଠି ରହିଥିବ । ତେଣୁ ଈଶ୍ୱର ନୁହେଁ ଈଶ୍ୱରତ୍ୱ ଗୁଣର ଅଧିକାରୀ ଭଗବାନ ରମକୃଷ୍ଣ ପରମହଂସଙ୍କୁ ଉତ୍ସର୍ଗ କରି ଗାଳ୍ପିକ ରଚନା କରିଛନ୍ତି 'ଭଗବାନ ମଲାପରେ...' ଗଳ୍ପ । ସବୁ ନାରୀ ଯେ ଦୁର୍ବଳା ଓ ସବୁ ପୁରୁଷ ଯେ ଲମ୍ପଟ ଭଳି ଚିନ୍ତାଧାରାରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିବା ଆଶାରେ ଗାଳ୍ପିକ ରଚନା କରିଛନ୍ତି 'ମାତୃଦେବ ଭବ- ପିତୃଦେବ ଭବ' ଗଳ୍ପ । ବିଶେଷକରି ଗାଳ୍ପିକ ଏଥିରେ ପୁରଷ ଭିତରେ ପିତୃତ୍ୱର ଅନୁଭବକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ଏକ ବୃହତ୍ତର ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି । ବେଳେବେଳେ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ସମୟ, ପରିବେଶ ଓ ପରିସ୍ଥିତି ମଧ୍ୟଦେଇ ମଣିଷ ବିରଟବଡ ଉପଲବ୍ଧିକୁ ଅନୁଭବ କରେ । ଏହିଭଳି ଏକ ଚିନ୍ତାଧାରାର ପ୍ରତିଫଳନ ଘଟିଛି 'ଅନ୍ୟ ପରିଚୟ' ଗଳ୍ପରେ । ଆତ୍ମୋପଲବ୍ଧି ତୁଲ୍ୟ ଜୀବନର ପ୍ରକୃତ ମୂଲ୍ୟ ସଂପର୍କିତ ସୂଚନା ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ 'ଗୋଟିଏ ଡାଏରୀର ଇତିକଥା' ଗଳ୍ପରେ । ବୌଦ୍ଧ ଦର୍ଶନର ଅର୍ନ୍ତଭୁକ୍ତ ସହଜିଆ ସାଧନା ତୁଲ୍ୟ, ଧରାପୃଷ୍ଠର ବାସ୍ତବତା ଓ ଜୀବନର ପ୍ରକୃତ ଆନନ୍ଦ ସଂପର୍କରେ ସୂଚନା ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ 'ସହଜିଆ' ଗଳ୍ପରେ । ବିଜ୍ଞାନ, ଦର୍ଶନ ଓ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରେ ଏବଂ ବିଶ୍ୱାସ ଆଉ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରେ । ତେଣୁ ଗୋଟିଏକୁ ଅନ୍ୟର ସାହାଯ୍ୟରେ ବୁଝିବା ବାସ୍ତବିକ ଅସମ୍ଭବ । ଏହିଭଳି ଏକ ଚିନ୍ତନର ପ୍ରତିଫଳନ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ 'ଉଦି ବେହେରା କାଳେସୀ, ମୁଁ ଓ ପେଙ୍ଗା ଉଚ୍ଛବା ସମ୍ବାଦ' ଗଳ୍ପରେ । ଧର୍ମ ଭିତ୍ତିରେ ମାନବ ସମାଜକୁ ଅଲଗା କରାଯିବା ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ବିରୋଧ କରିବା ସହ, ଏଥିପ୍ରତି ଏକ ଉଦାରବାଦୀ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ 'ରାମ୍ ଯେ ରହିମ୍ ଏକ୍' ଗଳ୍ପରେ । **ଏହି** ଧରାପୃଷ୍ଠକୁ ନିଜ ଦେବତ୍ୱ ଗୁଣରେ ମହିମାନ୍ୱିତ କରି ପ୍ରତିଦାନରେ ଲାଞ୍ଛନା ଓ ଅପମାନକୁ ଉପହାର ସଦୃଶ ଗ୍ରହଣ କରିନେଉଥିବା ମଣିଷ ଜଣେ ଜଣେ ଅଭିଶପ୍ତ ଗନ୍ଧର୍ବ । ଗାଳ୍ପିକଙ୍କର 'ଅଭିଶପ୍ତ ଗନ୍ଧର୍ବ' କୃତିଟି ହେଉଛି ଏହିଭଳି ଏକ ଚିନ୍ତନର ପ୍ରତିଫଳନ । ଆତ୍ମୋପଲବ୍ଧି କେବଳ ପରିପକ୍ୱ ବୟସ ନୁହେଁ ଯେ କୌଣସି ବୟସରେ ବି ମଣିଷ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ଫ ଏହିଭଳି ଏକ ଚିନ୍ତନର ପ୍ରତିଫଳନ ରହିଛି 'ଗଣାଧିପତୟେ ନମଃ' ଗଳ୍ପରେ । ଜନ୍ମ ଓ ମୃତ୍ୟୁକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ଦାର୍ଶନିକ ଚିନ୍ତନ ସହିତ ଶୂନ୍ୟବାଦ ଏବଂ ସଂସ୍କାର ଓ ପରମ୍ପରାର ଶେଷ ପ୍ରତୀକକୁ ଗାଳ୍ପିକ ଚିତ୍ରିତ କରିଛନ୍ତି 'ବୃନ୍ଦାବନର ଶେଷଧୂପ' ଗଳ୍ପରେ । ବାହାରକୁ ସୁଖି ଦେଖାଯାଉଥିବା ମଣିଷଟିର ଅନ୍ତରର ବେଦନା ଏଥି ସହିତ ବିଶ୍ୱକୁ ଦୁଃଖମୟ ମନେକରି ନିଜର ଚତୁଃପାର୍ଶ୍ୱରେ ଥିବା ଆନନ୍ଦକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରୁଥିବା ମଣିଷକୁ ସଚେତନ କରିବା ପାଇଁ ଗାଳ୍ପିକ ରଚନା କରିଛନ୍ତି 'ହରିହର ମିଳନ ସମ୍ବାଦ' ଗଳ୍ପ । ଏଥିରେ ଗାଳ୍ପିକ ଓଡ୍ର ରାଷ୍ଟ୍ରର ମହିମା ଓ ତାହାକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ହରି ଓ ହରଙ୍କର ମିଳନ ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିଛନ୍ତି । ଏହାକୁ ଆର୍ଯ୍ୟ ଓ ଦ୍ରାବିଡ ସଂସ୍କୃତିର ମୀଳନ ଭାବେ ମଧ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇପାରେ । ମହାକାଳ ସବୁ କିଛିକୁ ଲୁପ୍ତ କରିଦେଇ ପାରେ କିନ୍ତୁ ଅମୃତ ବିନୟ ବଚନ ଯୁଗ ଯୁଗକୁ ରହିଥାଏ । ପ୍ରକୃତରେ ମଣିଷ ଓ ଅନ୍ୟ ପ୍ରାଣୀ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ବଚନଗତ ପାର୍ଥକ୍ୟ ହିଁ ମଣିଷକୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାନ ଦେଇଥାଏ । ତେଣୁ ବଚନର ଗୁରୁତ୍ୱକୁ ମଣିଷ ଉପଲବ୍ଧି କରିବା ଉଚିତ୍ ଭଳି ଚିନ୍ତନର ପ୍ରତିଫଳନ ଘଟିଛି 'କହି ଜାଣିଲେ କଥା ସୁନ୍ଦର' ଗଳ୍ପରେ । ମାୟା ମୋହମୟ ଏହି ସଂସାରରେ ଜୀବନର ପ୍ରକୃତ ଲକ୍ଷ୍ୟ ବା ପ୍ରକୃତ ପଥ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବାକୁ ଯାଇ ବହୁ ମୁନିଙ୍କର ବହୁମତ ତୁଲ୍ୟ ବହୁ ଗୁଡିଏ ପଥ ମଝିରେ ଧନ୍ଦି ନ ହୋଇ , କେବଳ ଭଗବତ୍ ବିଶ୍ୱାସକୁ ଆଧାରକରି ସେହି ପଥରେ

ଅଗ୍ରସର ହେବା ଉଚିତ୍ ଭଳି ଚିନ୍ତାଧାରାର ପ୍ରତିଫଳନ ଘଟିଛି 'ଆରେ- ନବୀନ ! ବାଟକୁ ଅନା' ଗଳ୍ପରେ । କଳି ଯୁଗର ଏହି ଶେଷ ବେଳାକୁ ଦୁର୍ଯୋଗ ମନେ କରୁଥିବା ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦଙ୍କର ବାର୍ତ୍ତା ଥିଲା ଯେ, ଏହି ବେଳା କେବଳ ଦୁର୍ଯୋଗ ନୁହେଁ ସୁଯୋଗର ମଧ୍ୟ ଏକ ମୁହୂର୍ତ୍ତ । କାରଣ ମଣିଷ ନିଜ ଭିତରର ପଶୁତ୍ୱକୁ ଯେତେ ଅନୁଭବ କରୁଛି ନିଜ ଭିତରର ଦେବତ୍ୱକୁ ସେତେ ଅନୁଭବ କରିପାରୁ ନାହିଁ । ତେଣୁ ପଶୁ ମଣିଷ ଯେତେବେଳେ ଦେବମଣିଷ (Super Man) ହେବ ସେତେବେଳେ ଆପେ ଆପେ ସବୁ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଗ ଦୂର ହୋଇଯିବ । ଏହି ରୂପେ ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦଙ୍କର ଦର୍ଶନକୁ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିବା ସହ ଅନ୍ଧପତନ ଆଡକୁ ଗତି କରିଥିବା ମଣିଷ ଜାତିକୁ ସଚେତନ କରିବା ଉଦେଶ୍ୟରେ ଗାଳ୍ପିକ ରଚନା କରିଛନ୍ତି 'କ୍ଷିତିକି ଭୀତି ହେଲା ପ୍ରବଳ ହୋ...' ଗଳ୍ପ । ବାହ୍ୟ ଦୁର୍ଗନ୍ଧକୁ ଉପଲବ୍ଧି କରୁଥିବା ମଣିଷଟିର ଭିତର କେତେ ଦୁର୍ଗନ୍ଧମୟ ତାହାର ସୂଚନା ରହିଛି ଏକ 'ଦୁର୍ଗନ୍ଧର ଇତିକଥା' ଗଳ୍ପରେ । ପରାଜୟ ମଧ୍ୟରେ ବିଜୟର ଆନନ୍ଦ ରହିଛି 'ଅପରାଜିତ' ଗଳ୍ପରେ । ପଘା ଛିଣ୍ଡେଇ ବୁଲୁଥିବା ମନରୂପୀ ଗାଈକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବାର ପନ୍ଥା । ଏଥି ସହିତ ଶ୍ଳୀଳ ଓ ଅଶ୍ଳୀଳକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ଦାର୍ଶନିକ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ 'ମନ ମତ୍ତ ଦୁହାଁଳ ଗାଈ' ଗଳ୍ପରେ । ଗାଳ୍ପିକଙ୍କର 'ସେଇ ବାସ୍କେଟ୍ ସେଇ ବ୍ରିଫକେସ୍' ଏକ ଭିନ୍ନ ସ୍ୱାଦର ସୃଷ୍ଟି । ଲୋଭ, ମୋହ, ମାୟା ରୂପକ ସଂସାରର ଜଞ୍ଜାଳରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ମଣିଷ ନିଜ ଭିତରର ମୁକ୍ତ ତାକୁ କିପରି ହରାଇ ବସିଛି ତାହାକୁ ଗାଳ୍ପିକ ଉକ୍ତ କୃତିରେ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିଛନ୍ତି । ଜୀବନରେ ଉଭୟ ପାପ ଓ ପୁଣ୍ୟର ଅନୁଭୂତି । ଏହା ସହିତ ଜୀବନରେ ମୁକ୍ତିକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ପାପର ଅବଦାନକୁ ଗାଳ୍ପିକ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିଛନ୍ତି 'ପାପ ଓ ମୁକ୍ତି' ଗଳ୍ପରେ । ଅସହାୟତା, ହତାଶବୋଧ ଓ ନିଃସଂଗତାର ବିନାଶ ସହ ଜୀବନକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ସକାରାତ୍ମକ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ 'ଅନ୍ୟ ରୂପ ରୂପାନ୍ତର' ଗଳ୍ପରେ ।

ନାରୀବାଦ :

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସାହୁ ନାରୀବାଦର ବିଭିନ୍ନ ଚିନ୍ତାଧାରାକୁ ସମର୍ଥନ କରିଥିଲେ ହେଁ, ବିଶେଷକରି ସେ ନାରୀବାଦର ଦ୍ୱିତୀୟ ତରଙ୍ଗର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କଟ୍ଟରପନ୍ଥୀ ନାରୀବାଦ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ନାରୀବାଦକୁ ତାଙ୍କ ଗଳ୍ପଗୁଡିକରେ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିଥିବା ଜଣାଯାଏ । ସମାଜ ଦ୍ୱାରା ବସ୍ତୁ ରୂପେ ପରିଗଣିତ ଏବଂ ବ୍ୟବହୃତ ଏକ ନାରୀ ଜୀବନର ଯନ୍ତ୍ରଣା ଓ ଅସହାୟତା, ଅପ୍ରାପ୍ତି ଏବଂ ଶେଷରେ ମୃତ୍ୟୁର ଦ୍ୱାରଦେଶରେ ପହଞ୍ଚି ପ୍ରାପ୍ତି ଜନିତ ଭ୍ରମକୁ ଗାଳ୍ପିକ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିଛନ୍ତି 'ଶେଷ ସନ୍ଧ୍ୟାର ପ୍ରଳାପ' ଗଳ୍ପରେ । ଏଥିରେ ଗାଳ୍ପିକ ବିଶେଷ କରି ଏକ ନାରୀର ଅସହାୟତା ମଧ୍ୟ ଦେଇ ପାପ ଓ ପୁଣ୍ୟର ସଂଜ୍ଞାକୁ ତଉଲିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରିଛନ୍ତି । ବାହ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ନାରୀ ଭିନ୍ନ ହେଲେ ହେଁ, ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ରହିଥିବା ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଛି 'ରାନୁ ଅପା ଠାରୁ ପୁଷି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ' ଗଳ୍ପରେ । ପରିସଂସ୍ଥାୟ ନାରୀବାଦୀ ମାନଙ୍କ ତୁଲ୍ୟ ଗାଳ୍ପିକ 'ଚପଳା ରାୟର ଇତିକଥା' ଗଳ୍ପରେ ପୁରୁଷ ପ୍ରଧାନ ସମାଜରେ ନାରୀ କିପରି ବସ୍ତୁ ଭଳି ବ୍ୟବହୃତ ଓ ଅବହେଳିତ ତାହାକୁ ଚିତ୍ରଣ କରିଛନ୍ତି । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ନାରୀର ଅବଚେତନ ମନ ମଧ୍ୟରେ ନାରୀକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ରହିଥିବା ଈର୍ଷା ଓ ଘୃଣା (Female Misogyny) (୨) କୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିଛନ୍ତି । ପୁରୁଷ ପ୍ରଧାନ ସମାଜରେ ବସ୍ତୁ ଭଳି ବ୍ୟବହୃତ ନାରୀ । ସେହି ନାରୀ ପୁଣି ଯଦି ଜାରଜ ହୁଏ ସେ ହୋଇଯାଏ ସମାଜର କୋଠ ସମ୍ପତ୍ତି । ଏହିଭଳି ସମାଜର କୋଠ ସମ୍ପତ୍ତି ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ନାରୀ ଜୀବନର ଅସହାୟତାକୁ ନେଇ ଗାଳ୍ପିକ ରଚନା କରିଛନ୍ତି 'କୁମାରୀ ଲତିକା ମିଶ୍ର' ଗଳ୍ପ । ମଣିଷର ଦେବତ୍ୱ ପ୍ରବୃତ୍ତି ମଣିଷକୁ ଯେତେ ପ୍ରଭାବିତ କରେ ତା ଠାରୁ ଅଧିକ ଭାରାକ୍ରାନ୍ତ କରିଦିଏ । ଏହି କ୍ରମରେ ଏକ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ପୁରୁଷର ବିଶାଳ ଛାୟାରେ ଉଠେଇ ପାରୁନଥିବା ଏକ ନାରୀର କାହାଣୀ ହେଉଛି 'ପୁରୁଷାୟିତ' ଗଳ୍ପ । ଏଥିରେ ଗାଳ୍ପିକ ନାରୀ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ସ୍ୱାଧୀନତା କାମନା ଓ ତାହାର ଉଗ୍ରତାକୁ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିଛନ୍ତି । ହଠାତ୍ ପାଇଥିବା ସ୍ୱାଧୀନତାର ଆନନ୍ଦ ନାରୀକୁ ଏତେ ପ୍ରମତ୍ତ କରିଛି ଯେ, ସେ ନିଜ ଭିତରେ ପୁରୁଷତ୍ୱକୁ ଅନୁଭବ କରିଛି । ମାତ୍ର ଏହା ପୁରୁଷର ଗୁଣ ସହିତ ଯେତେ ସଂପୃକ୍ତ ନୁହେଁ ତାର ସ୍ୱାଧୀନତା ସହିତ ସେତିକି ସଂପୃକ୍ତ । ଏହାକୁ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଦିଗରୁ Gender Dysphoria (୩) ବିକୃତି ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ । ସାଧାରଣତଃ ଉକ୍ତ ଗଳ୍ପରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ପୁରୁଷତ୍ୱକୁ ଦୁଇଟି ଦିଗରୁ ବିଚାର କରାଯାଇପାରେ । ପ୍ରଥମତଃ ଲିଙ୍ଗ ଭିତ୍ତିରେ ପୁରୁଷ ସମାଜ ଲାଭ କରୁଥିବା ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ନାରୀ ସ୍ୱାଧୀନତା କାମନା । ଦ୍ୱିତୀୟତଃ ଏହା ହେଉଛି ଏକ ମୁକ୍ତତା ବା ଅନ୍ୟଭାବେ କହିଲେ ଦାୟିତ୍ୱହୀନତା ତୁଲ୍ୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ଅଥବା କେଉଁଠି ବାନ୍ଧି ନ ହୋଇ ନିଜେ ନିଜକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ଉପଭୋଗ କରିବା ଜନିତ ଚେତନା । "ତୁମେ ମୋତେ ଯାହା ଦେବାର ଦେଇଯାଇଛ- ତମେ ମତେ ପୁରୁଷକୁ ଚିହ୍ନାଇ ଦେଇଛ- ତୁମେ ମତେ ପୌରୁଷକୁ ଦେଖାଇ

ଦେଇଛ- ମୋ ଭିତରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହି ପୌରୁଷଇ ଜାଗି ଉଠିଛି । ଏଣିକି ମୁଁ ସେହି ପୌରୁଷକୁ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାବେ ବିତରଣ କରିବି । xxx ମୋ ଆଗରେ ଆଉ କେହି ଠିଆ ହୁଅ ନାହିଁ । କେହି ଆଉ ମୋ ପଛରୁ ମତେ ଟାଣ ନାହିଁ । ମୋର ବର୍ତ୍ତମାନ ସବୁ ପ୍ରକାର ସ୍ମୃତି ଲୋପ ପାଇଲାଣି । ମୁଁ ନିଜେ ଅଖିଳ ସ୍ମୃତିର ମୂର୍ତ୍ତିମତୀ ରୂପ । ସେହି ଆନମନା ରାଗ ବିରାଗୀ ମୈଥୁନ ବିରକ୍ତ ଛାଗରୂପୀ ପୁରୁଷଟି ଲୁଚି ରହିଛି କି ମୋରି ଭିତରେ ? ତା ହେଲେ- ସେତିକି ମୁଁ ବୁଝିପାରିଲେ – ମୋର ଆଉ ଚିନ୍ତା କଣ ? ମୁଁ ଦମ୍ଭର ସହିତ ଘୋଷଣା କରିଦେବି- ହେ ଛାଗୀମାନେ । ତୁମ୍ଭେମାନେ ସେଇ ଯୋଉ ପରିତ୍ୟାଗୀ ଆନମନା ଛାଗଟିକୁ ରମଣ ଲାଗି ଖୋଜୁଅଛ-

ସେ ହେଉଛି ମୁଁ ! ମୁଁ ସେହି ଛାଗ । ମୁଁ ହିଁ ସେହି ପୁରୁଷ । ଆସ ଆସ- ମତେଇ ସମସ୍ତେ ଭଜନା କର । ମୁଁ ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କ ଉପରେ ଆରୂଢ଼ ହୋଇ ତୁମମାନଙ୍କୁ ରମଣ କରି ତୃପ୍ତି ଦେବି ଓ ତୃପ୍ତ ଦେବି ।" (ଗଳ୍ପ ସମଗ୍ର- ପ୍ରଥମ ଭାଗ- ପୃ- ୫୬୩-୫୬୪) ମୋଟ୍ ଉପରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ପୁରୁଷ ପ୍ରଧାନ ସମାଜର ଗ୍ରହଣ ଯୋଗ୍ୟତାକୁ ଲକ୍ଷରେ ରଖି ଗାଳ୍ପିକ ଏଥିରେ ଏକ ନାରୀ ଭିତରେ ଲୁଚି ରହିଥିବା ଶୃଙ୍ଗାର ଜନିତ ମୃତବୃତ୍ତି ବା ଅନ୍ୟ ଭାବେ କହିଲେ Aggrassion କୁ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିବା ପାଇଁ ପୁରୁଷତ୍ୱର ସାହାଯ୍ୟ ନେଇଛନ୍ତି । ନଚେତ୍ ଏହିଭଳି ଇଚ୍ଛାକୁ ନାରୀତ୍ୱ ମଧ୍ୟ ଦେଇ ବି ପ୍ରତିଫଳିତ କରାଯାଇ ପାରିଥାଆନ୍ତା । ଫ୍ରଏଡ ମଧ୍ୟ ନାରୀଙ୍କୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ମତ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ ଯେ ନାରୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପୁରୁଷର ଯୌନାଙ୍ଗକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ଈର୍ଷା ରହିଛି । ଯାହାକୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ କ୍ୟାରେନ୍ ହର୍ନେ ତୀବ୍ର ବିରୋଧ କରିଥିଲେ । ହର୍ନେଙ୍କ ମତରେ ନାରୀ ଲିଙ୍ଗକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ଈର୍ଷା କରି ନଥାଏ । ଲିଙ୍ଗ ଭିତ୍ତିରେ ମିଳୁଥିବା ଅଧିକାରକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ଈର୍ଷା କରିଥାଏ । ତେଣୁ ଏହି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ବିଚାରକଲେ ଗାଳ୍ପିକ ଏଥିରେ ଫ୍ରଏଡ ଅପେକ୍ଷା ହର୍ନେଙ୍କୁ ବିଶେଷ ସମର୍ଥନ କରିଥିବା ମନେହୁଏ । ପାପ ଓ ପୁଣ୍ୟ ସବୁରି ଉର୍ଦ୍ଧରେ ରହିଛି ଏକମାତ୍ର ପ୍ରବୃତ୍ତି ତାହା ହେଉଛି ମଣିଷର ମୂଳ ପ୍ରବୃତ୍ତି । ହେଲେ ସମାଜ ଦୃଷ୍ଟିରେ ବସ୍ତୁ ରୂପେ ପ୍ରତୀତ ନାରୀ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହା ଅଗ୍ରହଣୀୟ । ତେଣୁ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦଙ୍କର 'ମଶାଣିର ଫୁଲ' ଗଳ୍ପ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଅନେକ ଗୁଡିଏ କୃତିରେ ସମାଜ ଦ୍ୱାରା ଲାଞ୍ଛିତ ଓ ଅବହେଳିତ ନାରୀମାନଙ୍କୁ ନ୍ୟାୟ ଦେବା କାମନାରେ ଗାଳ୍ପିକ ରଚନା କରିଛନ୍ତି 'ଚିତ୍ ଆକାଶର ତାରା' ଗଳ୍ପ । ବିଶେଷକରି ଗାଳ୍ପିକ ଏଥିରେ ମଣିଷ ଗଢ଼ା ଏହି ସମାଜରେ ମଣିଷର ପ୍ରବୃତ୍ତି କିପରି ପାପଗର୍ଭ ଭାବେ ପ୍ରତୀତ ହେଉଛି ତାହାକୁ ସମାଲୋଚନା କରିବା ସହ । ସ୍ୱର୍ଗ ଓ ନର୍କକୁ ମଣିଷ ଦ୍ୱାରା ସୃଷ୍ଟି ନିଜକୁ ନିଜେ ବାନ୍ଧିରଖି କଷ୍ଟ ଦେବାର ଏକ ପ୍ରୟାସ ଭାବେ ଚିତ୍ରଣ କରିଛନ୍ତି । ଆଧୁନିକ ନାରୀ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଚାକିରି ନା ପରିବାର କାହାର ଗୁରୁତ୍ୱ ଅଧିକା ହେବା ଉଚିତ୍ ଭଳି ପ୍ରଶ୍ନବାଚୀ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ 'ଦୁଇ ଭର୍ତ୍ତୃକାର ବିଳାପ' ଗଳ୍ପରେ । ଲୋକ କାହାଣୀ ଶୈଳୀରେ ରଚିତ ଗାଳ୍ପିକଙ୍କର 'ଚାରିଡାହାଣୀ ଓ ବୋହୂଟିଏ' ଗଳ୍ପରେ ଗାଳ୍ପିକ ଏକ ନାରୀ ଜୀବନର ଅସହାୟତା ଓ ଯନ୍ତ୍ରଣାକୁ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିଛନ୍ତ ।

ନିମ୍ନବର୍ଗୀୟ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ (Subaltern Theory) :

ନିମ୍ନବର୍ଗୀୟ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ବା Subaltern Theory ରେ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରଭାବରେ ଇତିହାସ ରଚନାର ଧାରା ଆସିଲା ଏବଂ ଏହାର ବହୁଳ ପ୍ରଭାବ ସାହିତ୍ୟ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ପଡିଲା ।(୪) ଅର୍ଥାତ୍ ବୃତତ୍ତ ଅର୍ଥରେ କହିଲେ ପୂର୍ବେ ଯେଉଁ ସାହିତ୍ୟ ରଚନା ହୋଇଥିଲା ତାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଚାର କରାଗଲା ବା ସାହିତ୍ୟକୁ ନିମ୍ନବର୍ଗ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପାଠ କରାଗଲା । Re read the text but marginalized perspective ଅର୍ଥାତ୍ ଜାକ୍ ଡେରିଡାଙ୍କର ବିଘଟନ ବାଦ ତୁଲ୍ୟ ଏଠି ଦେଖିବାର ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ବଦଳିଲା । କାରଣ ପୂର୍ବେ ମାର୍ଜିନ୍‌ର କଥା କୁହାଯାଇଥିଲେ ବା ନିମ୍ନବର୍ଗଙ୍କୁ ମୁଖ୍ୟ ଚରିତ୍ର ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ କେଉଁଠି ନା କେଉଁଠି ତାହା Centre ବା କେନ୍ଦ୍ରର ପ୍ରଭାବରେ ମଳିନ ପଡିଯାଉଥିଲା । ତା ଭିତରେ କିଛିଟା ଅଭାବବୋଧ ରହିଯାଇଥିଲା । ଯେଉଁ ଅଭାବକୁ ପୂରଣ କରିବାରେ ସହାୟକ ହେଲା ନିମ୍ନବର୍ଗୀୟ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ । ଏହି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଫକୀରମୋହନ ସେନାପତିଙ୍କର ଗଳ୍ପ 'ପେଟେଣ୍ଟ ମେଡିସିନ୍' ସଂପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇପାରେ । ଫକୀର ମୋହନ ସେନାପତି ପେଟେଣ୍ଟ ମେଡିସିନ୍‌ରେ ସାଧାରଣ ମଣିଷର କଥା କହିଥିଲେ । ହେଲେ ସେହି ସାଧାରଣ ମଣିଷ ଭିତରେ ଆହୁରି ସାଧାରଣ ମଣିଷର କଥା କହିଛନ୍ତି ମହାପାତ୍ର ନୀଳମଣି ସାହୁ ତାଙ୍କର 'ମୁଁ ମକରା କହୁଛି ହଜୁରେ' ଗଳ୍ପରେ । ଜମିଦାରର ଇତିହାସ ଭିତରେ ଅବହେଳିତ ଭୃତ୍ୟର ଇତିହାସକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣଲିଖନ କରିବାର ଉଦ୍ୟମ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହା ଏକ ସଫଳ ନିମ୍ନବର୍ଗୀୟ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଯୁକ୍ତ କୃତି । ଫକୀର ମୋହନଙ୍କର ପେଟେଣ୍ଟ ମେଡିସିନ୍ ଏବଂ ଉକ୍ତ କୃତି ମଧ୍ୟରେ ଏକ ବିରାଟ ପାର୍ଥକ୍ୟ ରହିଛି ।

ତାହା ହେଉଛି ପେଟେଣ୍ଟ ମେଡିସିନ୍‌ରେ କେନ୍ଦ୍ର ବା Centre ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପ୍ରାନ୍ତ ବା Margin କୁ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଥିବା ସ୍ଥଳେ ମୁଁ ମକରା କହୁଛି ହଜୁରେ ! ଗଳ୍ପରେ ପ୍ରାନ୍ତର ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପାଠକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ

ପଠନ କରାଯାଇଛି (Re read the text but marginalized perspective) ତେଣୁ ମହାପାତ୍ର ନୀଳମଣି ସାହୁ ପେଟେଣ୍ଟ ମେଡିସିନ୍‌ର ଅବହେଳିତ ଚରିତ୍ର ମକରାକୁ ନ୍ୟାୟ ଦେବା ସହିତ ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ଚରିତ୍ରର ମାନସିକତାକୁ ପ୍ରତି'ଳିତ କରିଛନ୍ତି ଯାହା ପେଟେଣ୍ଟ ମେଡିସିନ୍ ଗଳ୍ପରେ କେନ୍ଦ୍ରର ପ୍ରଭାବରେ ଅବଦମିତ ହୋଇ ରହିଯାଇଥିଲା । "କିନ୍ତୁ ସେ ଦିନ ସେ ଯେତେବେଳେ ମୋତେ ଚନ୍ଦ୍ରମଣି ବାବୁ ବୋଲି ଭାବି କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ମୋ ପାଦ, ପେଣ୍ଡା, ଜଙ୍ଘ, ପେଟ ଛାତି ଆଦିରେ ତାଙ୍କ ହାତ ବୁଲାଇ ଲାଗିଲେ ମୋ ଦେହ ଖାଲି ଥରିଲା । ମୋ ଭିତରେ କିଏ ଗୋଟାଏ ମତେ ସଅଁ ସଅଁ ହୋଇ କଣ ସବୁ କହି ଚାଲିଥାଏ- ମତେଇ ଚାଲିଥାଏ । ଭାରି ଖରାପ କଥା ହଜୁରେ ! ସେ କଥା ମତେ ଅନେଇ ମୋ ମୁହଁରେ ଧରିବାକୁ ଭୟ ନାଗୁଛି । ମଣିଷ ଭିତରେ କଣ ଉଣା ଜନ୍ତୁଜୁନ୍ତାମାନେ ଅଛନ୍ତି ହଜୁର ? ବାଘ, ଭାଲୁ, ସାପ, କୁମ୍ଭୀରଙ୍କ ଠଉଁ ଆହୁରି ମାରେଣା ଆଜ୍ଞା । ଆମ ମନ ଗୋଟାଏ ଅରଣ୍ୟ ଆଜ୍ଞା ! ତା ଭିତରେ କୋଉ ମାରେଣା ପ୍ରାଣୀ ଲୁଚି ବସିଛି ସେ କଥା ତେମେ ଆପଣ ଆମେ କୋଉଠୁ ଜାଣିପାରିବା ? ତା ବେଳ ପଡିଲେ- ସେ ବାହାରିପଡି ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ମାଡିକି ଧରି ବସିବେ । ତୁମେ ଆପଣ ତା କବଳରେ ଥାଇ ଥାଉ କାହାକୁ ମାଡି ବସିବ । ଆଜ୍ଞା, ଧର୍ମାଧର୍ମ କୁଆଡେ ହଟିଯିବ ।" (ଗଳ୍ପ ସମଗ୍ର- ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଗ- ପୃ- ୭୯୬- ୭୯୭) ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଗାଳ୍ପିକ ମାର୍ଜିନ୍ ଚରିତ୍ର ସୁଲୋଚନା ଦେବୀଙ୍କର ମାନସିକତାକୁ ମଧ୍ୟ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଛନ୍ତି ଯାହା ପେଟେଣ୍ଟ ମେଡିସିନ୍ ଗଳ୍ପରେ କେନ୍ଦ୍ର ତୁଲ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରମଣୀ ବାବୁଙ୍କର ପ୍ରଭାବରେ ମଳିନ ପଡିଯାଇଥିଲା । ବିଶେଷ କରି ଗାଳ୍ପିକ ସୁଲୋଚନା ଦେବୀଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ପୂର୍ବର ମାନସିକ ଅବସ୍ଥାକୁ ବେଶ୍ ସିଦ୍ଧ ହସ୍ତତାର ସହ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିଛନ୍ତି । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଇତିହାସ ଦ୍ୱାରା ଅବହେଳିତ ଏପରିକି ଇତିହାସ ପୃଷ୍ଠାରେ ଖଳନାୟକ ଭୂମିକାରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ 'ଘନ ଭଞ୍ଜ'ଙ୍କୁ ନ୍ୟାୟ ଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଗାଳ୍ପିକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସାହୁ ରଚନା କରିଛନ୍ତି 'ସିଦ୍ଧ ଗୁମ୍ଫାର ସମ୍ରାଟ' ଗଳ୍ପ । ଏଠି ଏକ ପ୍ରଶ୍ନ ମନ ଭିତରେ ଆସିପାରେ ଯେ, ଜଣେ ରାଜାଙ୍କୁ ନିମ୍ନବର୍ଗୀୟ ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ କିପରି ଆଲୋଚନା କରାଯାଇ ପାରିବ ? ବୃହତ୍ତ ଅର୍ଥରେ ନିମ୍ନବର୍ଗୀୟ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଣୀକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ଦଣ୍ଡାୟମାନ ନୁହେଁ । ଏଥିରେ ସେହି ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ମଣିଷକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇପାରେ ଯାହାର ସ୍ୱରକୁ ଦମନ କରାଯାଇଛି ଅଥବା ଯିଏ ଇତିହାସ ଦ୍ୱାରା ଅବହେଳିତ ହୋଇଛି । ଏଥିରେ ଗାଳ୍ପିକ ପାଠର ପୁର୍ନପଠନ ଓ ସତ୍ୟ ଗଠନ ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ଇଙ୍ଗିତ କରିଛନ୍ତି । ଯେଉଁ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଗାୟତ୍ରୀ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ତାଙ୍କର 'Can the Subaltern Speak ?' ପ୍ରବନ୍ଧର ସତ୍ୟ ନିର୍ମାଣ (Truth Construction)(୫)ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଆଲୋଚନା କରିଛନ୍ତି । ଏଥିରେ ପ୍ରାବନ୍ଧିକା ବାସ୍ତବରେ ସତ୍ୟର ନିର୍ମାଣ କିପରି ହୋଇଥାଏ ଜାଣିବା ପାଇଁ ବିଘଟନ ବାଦର ବ୍ୟବହାର କରିବା ଭଳି ଗାଳ୍ପିକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସାହୁ ମଧ୍ୟ ସତ୍ୟକୁ ଭାଙ୍ଗି ପ୍ରକୃତ ସତ୍ୟକୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରିଛନ୍ତି । ଏତଦ୍ ବ୍ୟତୀତ ବଳିଷ୍ଠ ନେତୃତ୍ୱର ପଞ୍ଚାତଳେ ଅବହେଳିତ ସମୁଦାୟର ଅସହାୟତା ବା ନେତୃତ୍ୱ କିପରି ସମୁଦାୟକୁ ଶୋଷଣ କରିଥାଏ ତାହାର ଚିତ୍ରଣ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ 'ମର୍କଟର ଆତ୍ମକାହାଣୀ' ଗଳ୍ପରେ । ରାମାୟଣର କାହାଣୀ ଏବଂ ସେଥିରେ ଅସଂଖ୍ୟ ମର୍କଟ ମାନଙ୍କର ବଳିଦାନ ସଂପର୍କିତ ମିଥ୍ ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ଆଧାର କରି ଗାଳ୍ପିକ ଦଳ ଭିତରେ ଅବହେଳିତ ବ୍ୟକ୍ତି ରୂପୀ ନିମ୍ନବର୍ଗର ସ୍ୱରକୁ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିଛନ୍ତି । ଯାହାକୁ ସାଧାରଣତଃ କେନ୍ଦ୍ରର ପ୍ରଭାବରେ ଦମନ କରିଦିଆ ଯାଇଥାଏ । "ସେହି ଅଗ୍ରବାଗ ଆଉ କେତେଦୂର ? ମୋର ପରିଶ୍ରାନ୍ତି ଯେତିକି ବଢୁଛି, ସ୍ପୃହା ମଧ୍ୟ ସେତିକି ବଢୁଛି । ସଂଶୟ ଯେତିକି ବଢୁଛି- ପ୍ରତ୍ୟୟ ମଧ୍ୟ ବଢୁଛି ତତୋଧିକ ଆଉ କିଛି ଉପାୟ ନାହିଁ । ମୁଁ ମୋ ମୁଣ୍ଡରୁ ଏ ପଥର ଆଉ ଖସାଇ ପାରିବି ନାହିଁ, ଏ ପଥର ମୋର ମୁଣ୍ଡରେ ଲାଖିଗଲାଣି ।

ମୋର ହାତ ମଧ୍ୟ ମୋର ମୁଣ୍ଡରେ ଲାଖି ଗଲାଣି । ମୋର କ୍ଷୁଦ୍ର ଲାଙ୍ଗୁଳଟି ଭୂଇଁରେ ଘୋଷାଡି ହୋଇ ଛିଡି ଗଲାଣି... ମୁଁ ହୁଏତ ଆଉ କିଛି ପଥ ଅଗ୍ରସର ହେଲାପରେ ଏହି ପଥରଟି ଧରି ଏହି ବାଟରେ ଟଳି ପଡିବି । ଆଉ ମୋର ଶବ ଉପରେ ମହୋଲ୍ଲାସରେ ମହୋତ୍ସାହରେ ପାହାଡଖଣ୍ଡ ମାନଙ୍କୁ ଧରି ଧାଇଁ ଆସୁଥିବା ବାନର ପୁଙ୍ଗବମାନେ ବଢି ଚାଲିଯିବେ । ମୁଁ ଓ ମୋର କ୍ଷୁଦ୍ର ଟୋଳାଟି ସେମାନଙ୍କ ପାଦ ଚାପରେ ଏଇଠି ପେଷି ହୋଇ ମାଟିରେ କର୍ଦ୍ଦମ ରୂପେ ମିଶିଯିବୁ ।" (ଗଳ୍ପ ସମଗ୍ର- ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଗ- ପୃ- ୬୧୬- ୬୧୭) ଏଠି ପ୍ରକୃତରେ ଗାଳ୍ପିକ ରାମାୟଣର କାହାଣୀ ଓ ମାଙ୍କଡର ପ୍ରତୀକ ମାଧ୍ୟମରେ ସଂପ୍ରତି ବିଭିନ୍ନ ଦଳ ଓ ଆଦର୍ଶ ଭିତରେ ବ୍ୟକ୍ତି କିପରି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅବହେଳିତ ତାହାକୁ ଚମତ୍କାର ଭାବେ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିଛନ୍ତି ।

ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ :

ମହାପାତ୍ର ନୀଳମଣି ସାହୁଙ୍କର ଗଳ୍ପଗୁଡିକରେ ଉଭୟ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଓ ଉତ୍ତର ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ ଚିନ୍ତନର ପ୍ରତିଫଳନ ଘଟିଥିଲେ

ହେଁ, ବିଶେଷ କରି ଫ୍ରଏଡୀୟ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱର ଚମତ୍କାର ପ୍ରତିଫଳନ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ତାଙ୍କ କୃତିରେ ।

ବାହାରକୁ ହସୁଥିବା ମଣିଷ ଭିତରର ଅକଥନୀୟ ପୀଡା ବା ଅନ୍ୟ ଭାବେ କହିଲେ ଅନ୍ତରର ଯନ୍ତ୍ରଣାକୁ ଲୁଚେଇବା ପାଇଁ ହସ ହିଁ ମହୋଷଧି ଭଳି ଚିନ୍ତନର ପ୍ରତିଫଳନ ଘଟିଛି 'ସୁମିତ୍ରାର ହସ' ଗଳ୍ପରେ । ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ ଦିଗରୁ ବିଚାର କଲେ ଗାଳ୍ପିକ ଏଥିରେ Persona Archetype (ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଆଦିରୂପ) ମାଧ୍ୟମରେ ଏକ ନାରୀ ଭିତରର ଯନ୍ତ୍ରଣାକୁ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିଛନ୍ତି । "ତାର ମୁଣ୍ଡ ବିଗିଡି ଗଲା ଥିଏଟର ପେଣ୍ଡାଲ ଉପରେ ଏକ ଉନ୍ମାଦିନୀ ନାୟିକାର ଆବେଗତପ୍ତ ପ୍ରଗଲ୍‌ଭ ବଚନିକା ଭଳି ସେ ହାତ ହଲାଇ ବକ୍ତୃତା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲା- ଆରେ ଯାଃ- ଏଇଲାଗି ତୁମେ ସବୁ ମରିଯିବ ଭାବୁଛ ? ଆଲୋ ଭାରତୀ ଚାଲିଗଲା ବୋଲି ତା ପଛେ ପଛେ ଏ ମେସ୍‌ରୁ ହସ ଗୋଡାଇ ଯିବ ନାହିଁ । ଯାଉ ସେ କେଉଁ ଗାତ ଚୁଲିକୁ ଯାଇଛି, ଯାଉ । ତୁମେ ସବୁ ଚାଲ- ଚାଲ- ଫେରି ଚାଲ ମେସ୍‌କୁ । ମୁଁ କେମିତି ଆଜି ଠାରୁ ତୁମକୁ ହସାଉଛି ! ଚାଲ- ଚାଲ ବେଇଗି ଚାଲ । ହସ ଲାଗି ମରିଯିବ କାଇଁକି ଲୋ ? ଚାଲ- ଚାଲ- ମେସ୍‌କୁ ଚାଲ- ଆଜି ରାତିରେଇ ମୁଁ ତୁମ ମାନଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ଗୋଟିଏ ମଜାଦାର କଥା କହିବି । ହସି ହସି ଲୋଟିଯିବ ଲୋ... ହସି ହସି କାନ୍ଦି ଉଠିବ- ଭାରି ମଜାର କଥା-ହିଁ ହିଁ ହିଁ ହିଁହି ହି ହି ହି...ସୁମିତ୍ରା ଉନ୍ମାଦିନୀ ଭଳି ହସି ଉଠିଲା ଉଚ୍ଚ କଣ୍ଠରେ ।" (ଗଳ୍ପ ସମଗ୍ର- ପ୍ରଥମ ଭାଗ- ପୃ ୨୩) ଉକ୍ତ କୃତିରେ ସୁମିତ୍ରା ନିଜ ଭିତରର ଅସହାୟତା ଓ ଅକଥନୀୟ ଯନ୍ତ୍ରଣାର ବୀପରୀତ ବ୍ୟବହାର କରିବା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଉକ୍ତ କୃତିକୁ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱବିତ୍ ଫ୍ରଏଡଙ୍କର Psychodynamic Theory Reaction Formation: Reacting in the Opposite (ଭାବନାର ବିପରୀତ ବ୍ୟବହାର କରିବା) (୬) ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ମଧ୍ୟ ବିଚାର କରାଯାଇପାରେ । ସ୍ୱର୍ଗ, ନର୍କ, ନୀତି ଓ ଅନୀତି ଏସବୁ ମଣିଷର ମାନସିକ ଚିନ୍ତନ । ମଣିଷ ଜାତିର ସୃଷ୍ଟି ସହିତ ତା ଭିତରେ ଜନ୍ମ ନେଇଥିବା ଇଦ୍ ବା ତାର ମୂଳ ପ୍ରବୃତ୍ତି ହେଉଛି ତାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଭଳି ଚିନ୍ତାଧାରାର ପ୍ରତିଫଳନ ଘଟିଛି 'ନଦୀ ଓ ନାରୀ' ଗଳ୍ପରେ । ଏହିପରି ଜୀବନର ପ୍ରକୃତ ରଙ୍ଗ ନିଜକୁ ଅଥବା ନିଜର ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ବା ଅନ୍ୟ ଭାବେ କହିଲେ ନିଜତ୍ୱ ତୁଲ୍ୟ ନିଜର ଆଦିମତାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବାରେ ରହିଛି ଭଳି ଦାର୍ଶନିକତାକୁ ଗାଳ୍ପିକ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିଛନ୍ତି 'ଅସ୍ତ ସୂର୍ଯ୍ୟର ରଙ୍ଗ' ଗଳ୍ପରେ । ପ୍ରକୃତରେ ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ପୂର୍ବର ଆଭା ହେଉଛି ଜୀବନର ଅନ୍ତ ପୂର୍ବରୁ ଏହାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବା । ନଚେତ୍ ରାତ୍ରିର ଅନ୍ଧକାରରେ ଏକ ଦୁର୍ଲଭ ଜୀବନଟି ଯେ କେତେବେଳେ ହଜିଯିବ ତାକୁ ଖୋଜିପାଇବା ଅସମ୍ଭବ ଭଳି ଚିନ୍ତନ ଉକ୍ତ କୃତିକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କରି ଗଢି ତୋଳିଛି । ଭିଡ ଭିତରେ ରହି ବି ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ମଣିଷ ଆଜି ନିହାତି ଏକା । କାରଣ ସଭ୍ୟତା ଓ ମଣିଷର ଅଗ୍ରଗତି ସହିତ ଅଗ୍ରଗତି ଘଟିଛି ଅବଚେତନ ମନର । ଅବଶ୍ୟ ଏହାର ସୃଷ୍ଟି ମଣିଷ ଜାତିର ଆର୍ବିଭାବ ସହିତ ହୋଇଛି । ମାତ୍ର ବଣ ମଣିଷ ପାଖରେ ଏହା ସେତେ ଗଭୀର ନଥିଲା ଯାହା ଆଧୁନିକ ମଣିଷ ପାଖରେ ହୋଇଛି । ଏହିଭଳି ଏକ ଚିନ୍ତାଧାରରା ପ୍ରତିଫଳନ ଘଟିଛି 'ଦୁଇ ଶୂନେ ଶୂନ' ଗଳ୍ପରେ । ଏତଦ୍ ବ୍ୟତୀତ ଗାଳ୍ପିକ ଏଥିରେ ଅବଚେତନ ମନ ଯେତେବେଳେ ଚେତନ ସ୍ତରକୁ ଆସିବ ସେତେବେଳେ ହିଁ ଏହି ଜାତିର କଲ୍ୟାଣ ସାଧନ ହୋଇପାରିବ ଭଳି ବାର୍ତ୍ତା ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି । ମଣିଷ ଭିତରର ଅନେକ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଗୁଡିକୁ ପରୀକ୍ଷା କରିବା ସହ ମୃତବୃତ୍ତି ଯେ ମଣିଷର ମୂଳ ପ୍ରବୃତ୍ତି ତାହାକୁ ଗାଳ୍ପିକ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିଛନ୍ତି 'ଶବଯାତ୍ରାର ଶେଷଦୃଶ୍ୟ' ଗଳ୍ପରେ । ମାତ୍ର ଏହି ସବୁ ସତ୍ତ୍ୱେ ବି ମୃତ୍ୟୁମୟ ଏହି ସଂସାରରେ ଗାଳ୍ପିକ ଜୀବନର ଜୟଗାନ କରିଛନ୍ତି । ମୃତ୍ୟୁ ନୁହେଁ ପ୍ରକୃତରେ ଜୀବନ ହିଁ ଚରମ ସତ୍ୟ । ପୃଥିବୀକୁ ମୃତ୍ୟୁମୟ ମନେ କରୁଥିବା ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଦାର୍ଶନିକ ମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଉକ୍ତ କୃତିଟି ଯେ ଏକ ଆକ୍ଷେପୋକ୍ତି ବୋଲି କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବନାହିଁ । ଅତିରିକ୍ତ ଖିଆଲୀ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଯାହାକୁ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱରେ Generalized Anxiety Disorder (GAD) କୁହାଯାଏ । ଏହାର ପ୍ରଭାବ ଓ ପରିଣାମକୁ ଗାଳ୍ପିକ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିଛନ୍ତି 'ମୀନକେତନ ବାବୁ ଓ ଜଳବାୟୁ' ଗଳ୍ପରେ । ବ୍ୟଙ୍ଗାତ୍ମକ ଶୈଳୀରେ ରଚିତ ଗାଳ୍ପିକଙ୍କର 'ମିସେସ୍ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ' ଏକ ଭିନ୍ନ ସ୍ୱାଦର ସୃଷ୍ଟି ।

ଏଥିରେ ଗାଳ୍ପିକ ନାରୀକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ପୁରୁଷର ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ଓ ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ବ୍ୟଙ୍ଗ କରିଛନ୍ତି । ଏତଦ୍ ବ୍ୟତୀତ ଉକ୍ତ କୃତିରେ ଗାଳ୍ପିକ କିଛି ମାତ୍ରାରେ ମଣିଷ ଭିତରେ ଥିବା ମୃତବୃତ୍ତିର ସୂଚନା ଦେଇଥିବା ମନେହୁଏ । ସମୟ ମଣିଷକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ଦିଏ । ବାହ୍ୟ ଭାବେ ମଣିଷ ଏହାକୁ ଗ୍ରହଣ କଲେ ମଧ୍ୟ, ଅର୍ନ୍ତନିହିତ ଚେତନାରେ ସେ କିନ୍ତୁ ସେହି ମଣିଷ ଭିତରେ ଲୁଚି ବସିଥିବା ପୁରୁଣା ମଣିଷଟିକୁ ଖୋଜୁଥାଏ । ଏହିଭଳି ଏକ ଚିନ୍ତାଧାରାକୁ ଗାଳ୍ପିକ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିଛନ୍ତି 'ସୁଚରିତାସୁ' ଗଳ୍ପରେ । ମଣିଷର ଅବଚେତନ ମନ ଭିତରେ ଅବଦମିତ ଅନେକ ଆଶା ଓ ଆକାଂକ୍ଷା ଯାହାର ଫଳ ସ୍ୱରୂପ ସୃଷ୍ଟି ସ୍ୱପ୍ନ । ଯାହାକୁ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱବିତ୍ ସିଗମଣ୍ଡ ଫ୍ରଏଡ ନାମ ଦେଇଥିଲେ 'Interpretation of Dreams' ଏହାକୁ ନେଇ

ସଂପ୍ରତି ଚାଲିଥିବା ଅନେକ ଗବେଷଣା ବା ଅବଚେତନ ମନର ଗଭୀରତାକୁ ଉନ୍ମୋଚିତ କରିବା ବା ମାପିବା ପାଇଁ ଚାଲିଥିବା ଅନୁସନ୍ଧାନ ଯେ ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ସଫଳ ତା ପ୍ରତି ପ୍ରଶ୍ନବାଚୀ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ 'ଧରିତ୍ରୀର ସ୍ୱପ୍ନ' ଗଳ୍ପରେ । ଏତଦ୍ ବ୍ୟତୀତ ବହୁ ଆଲୋଚକ ମାନଙ୍କ ଭଳି ଗାଳ୍ପିକ ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ଫ୍ରଏଡଙ୍କର Psycho sexual development of human body.(୬) ତତ୍ତ୍ୱ । ଅର୍ଥାତ୍ ମଣିଷର ବିକାଶକୁ ଯୌନତା ମଧ୍ୟଦେଇ ବୁଝିବା ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ବିରୋଧ କରିଥିବା ମନେହୁଏ । ବିଶେଷ କରି ଏହି ବିକାଶର ତୃତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଯାହା ସାଧାରଣତଃ ତିନିରୁ ଛଅ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହିଥାଏ ଏବଂ ଯାହାକୁ Phalic Stage କୁହାଯାଏ । ଯେଉଁଥିରେ ଫ୍ରଏଡ ଶିଶୁକୁ ମାତାପିତା ସହ ଯୌନତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସଂପୃକ୍ତ କରି Oedipus Complex ଏବଂ Electra Complex ର ମତ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ ତାହାକୁ ଗାଳ୍ପିକ ଏଥିରେ ବିରୋଧ କରିଛନ୍ତି । "ଛିଃ- ଖୁବ୍ ଲଜ୍ଜାର କଥା । ସୁରମା ଦିଦିକୁ ଯେ କୌଣସି ସ୍ୱପ୍ନ ଦିଅ । ସେ ତାକୁ ଠିକ୍ ଏଇ ରୀତିରେ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରି ଥୋଇଦେବ । ଥରେ ମାଧବୀ ମିଶ୍ର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଲା ଯେ, ତାର ମାଆ ମରି ଯାଇଛି । ସୁରମା ଦିଦି କହିଲା- ମାଧବୀର ତା ବାପାଙ୍କ ପ୍ରତି ବାଲ୍ୟକାଳରୁ ଯେଉଁ ଯୌନାନୁରାଗ ଥିଲା- ତାହାହିଁ ତାର ମାଆଙ୍କ ପ୍ରତି ଈର୍ଷାର କାରଣ ହୋଇପଡିଲା । ଫଳରେ ସ୍ୱପ୍ନରେ ମାଆର ମୃତ୍ୟୁ ଦେଖିବା ମାନେ- ମାଧବୀର ଅବଚେତନ ମନରେ ଗୋଟିଏ ସଂଗୁପ୍ତ ଇଚ୍ଛା ରହିଛି ଯେ ମାଆର ମୃତ୍ୟୁ ହେଉ । xxx ହଁ- ଏଗୁଡିକ କେବଳ ଏଣୁ ତେଣୁ ସ୍ୱପ୍ନ ମାତ୍ର । ଏ ସବୁର କିଛି ମାନେ ହୁଏନା । ଅବଦମନ 'ବଦମନ ସବୁ ମିଛ । ସୁରମା ଦିଦି ଛେନାଟି ଜାଣେ । ହେଡ୍ ମିଷ୍ଟ୍ରେସ୍‌ଙ୍କ କହିଲା ଭଳି- ତାର ଏବେ କୋଉ ସୁସ୍ଥ ମନଟେ ଯେ ! ଅବଚେତନ ବି ଯଦି ଅଛି ତା ଥାଉ, ତା କାମ ସେ କରୁ । ତାକୁ ଏତେ ଘଣ୍ଟା ଚକଟା କରିବାରେ ବା ଲାଭ କ'ଣ ?" (ଗଳ୍ପ ସମଗ୍ର- ପ୍ରଥମ ଭାଗ- ପୃ- ୬୯୩- ୬୯୫) ଏହି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଗାଳ୍ପିକଙ୍କର 'ଅପରାଧୀ' ମଧ୍ୟ ଏକ ଉଚ୍ଚକୋଟୀର ସୃଷ୍ଟି । ଉକ୍ତ କୃତିର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ପୁରୁଷ ମନରେ ନାରୀ ପ୍ରତି ଘୃଣା (Misogynist) ଭଳି ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ସଙ୍କେତ କରୁଥିବା ମନେହେଲେ ହେଁ, ପ୍ରକୃତରେ ଗାଳ୍ପିକ ଏଥିରେ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱର ଆହୁରି ଗଭୀରତାକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରିଛନ୍ତି । ପ୍ରକୃତରେ ଏଥିରେ ଚରିତ୍ର ମନରେ ନାରୀ ପ୍ରତି ବିଦ୍ୱେଷ 'ମା'କୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ପୂର୍ବେ ଆଲୋଚିତ ଗଳ୍ପରେ Electra Complex ଭଳି ଉକ୍ତ କୃତିରେ ଗାଳ୍ପିକ ପିତା ପ୍ରତି ଶିଶୁ ପୁତ୍ରର ଆକ୍ରୋଶ ବା Odipus Complex ପ୍ରସଙ୍ଗ ଓ ତାହାର ଏକ ବିସ୍ତାରିତ ପରିଣାମକୁ ଚିତ୍ରିତ କରିଛନ୍ତି । ମା ମନରେ ପିତା ପ୍ରତି ଯେଉଁ ପ୍ରେମ ଓ ସମ୍ମାନ ରହିଛି ତାର ଅଧିକାରୀ ହେବାକୁ ଚାହୁଁଥିବା ପୁତ୍ର ତାହା ନ ପାଇବା ଫଳରେ ନିଜ ଅଜାଣତରେ ସେ ଅନ୍ୟ ନାରୀମାନଙ୍କ ପାଖରେ ତାର ଦାବା କରିଛି । ଫଳରେ ଅନ୍ୟ ନାରୀଙ୍କ ନିକଟରେ ତାର ଶୃଙ୍ଗାର ପ୍ରେମର ଦାବା ନାରୀମାନଙ୍କୁ ବାତ୍ସଲ୍ୟ ପ୍ରେମର ଦାବା ମନେହୋଇଛି । "ଦିନେ ଦିନେ ଉତ୍କ୍ଷିପ୍ତ ହୋଇ ଉତ୍ତପ୍ତ ହୋଇ ଶୁଭଙ୍କରୀକୁ ଭିଡାଓଟରା କରେ । ମାତ୍ର ସେ ଯେମିତି ଭାବ ଦେଖାଏ- ସତେକି ଗୋଟାଏ ଚାରିବର୍ଷର ଅଝଟିଆ ଶିଶୁ ତାକୁ ଲଙ୍ଗଳା ମୁକୁଳା କରୁଛି, ତା କାନି ଧରି ଟାଣୁଛି ! ତାର ତ ମୋ ପ୍ରତି ଲଜ୍ଜା ନ ଥାଏ ! ପ୍ରଥମେ ମୋତେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗୁଥିଲା- ମଝି ଆଡକୁ ଆସିଲା ବିରକ୍ତି । ଆଉ - ଆଉ ଶେଷ ଆଡକୁ କଣ ହେଲା ଜାଣନ୍ତି ? ମୋର ମୋ ଉପରେ ସନ୍ଦେହ ହେଲା- ମୁଁ କ'ଣ କେବଳ ଯଶୋଦା ନନ୍ଦନ କି ? ରାଧାବଲ୍ଲଭ ନୁହଁ? ଗୋପୀକା କାନ୍ତ ନୁହଁ ? ସବୁଠୁ ମୋର ବେଶି କ୍ଷତି କରିଛି ମା । ତା'ର ବାପାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ସେମିତି ଚାହିଁବା ଆଉ ହସିବା- ମୋ ପକ୍ଷରେ ଏକ ଦୁଃସହ ସ୍ମୃତି । ସେ କେବଳ ବାପାଙ୍କୁ ଭଲ ପାଉଥିଲା- ବାପାଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ କରୁଥିଲା । ମୋ ପ୍ରତି ତାର ସ୍ନେହ ଥିଲା ମାନୁଛି- ମାତ୍ର ସେ ସ୍ନେହରେ ତାର ମୋ ପ୍ରତି ସମ୍ମାନ ନଥିଲା । ସେ ମୋତେ ତାକୁ ପ୍ରେମ କରିବାକୁ ଦେଉନଥିଲା । କେବଳ ବାପା ହିଁ ଥିଲେ ତାର ପ୍ରେମିକ । ମୋର ସବୁ ଦୁର୍ଭୋଗ ସେହି ମା ଲାଗି ।" (ଗଳ୍ପ ସମଗ୍ର- ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଗ- ପୃ- ୫୧୨) ପ୍ରକୃତ ମନୁଷତ୍ୱକୁ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିବାକୁ ଯାଇଁ, ଗାଳ୍ପିକ ମଣିଷର ମୂଳ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଅପେକ୍ଷା ତା ଭିତରର ମାନବୀୟ ଗୁଣ ତୁଲ୍ୟ ବିବେକଶୀଳତାକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଛନ୍ତି 'ଲୀଳାନିଧି ବାବୁ ଓ ଗୋଟିଏ ନାରୀ' ଗଳ୍ପରେ । ବାହ୍ୟ ସ୍ୱରୂପ ମଧ୍ୟଦେଇ ମଣିଷର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଚେତନାଟିକୁ ବୁଝିବା ବାସ୍ତବିକ ବଡ କଷ୍ଟ । ବିଶେଷକରି ନାରୀର ଅବଚେତନ ମନ ଓ ତା ମଧ୍ୟରେ ଅବଦମିତ ଅନେକ ଅପୂରଣୀୟ ଆଶା ଏବଂ ଏଥିପାଇଁ ଦାୟୀ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଗାଳ୍ପିକ ଚିତ୍ରଣ କରିଛନ୍ତି 'ଝରା ଶିଉଳୀର କାହାଣୀ' ଗଳ୍ପରେ । ରକ୍ତଗତ ସୂତ୍ରରେ ନିଜ ପୂର୍ବପୁରୁଷ ଠାରୁ ପାଇଥିବା ପୁରାଣ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରତିଟି ଭାରତୀୟଙ୍କୁ ଏପରି ଶିକ୍ଷିତ କରିଛି ଯେ, ସେମାନେ ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ସମସ୍ୟାକୁ ପୁରାଣର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦ୍ୱାରା ବୁଝିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇପାରନ୍ତି । ତେଣୁ ପ୍ରାଚୀନକୁ ନିନ୍ଦା କରିବା ସହ ଆଧୁନିକତାର ଦ୍ୱାହିଦେଇ ଗ୍ରାମ ଓ ସହର ଭେଦରେ ଭାରତୀୟଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷିତ ଓ ଅଶିକ୍ଷିତ ଭାବେ ବାଣ୍ଟୁଥିବା ସୂତ୍ରଗୁଡିକୁ

ଗାଳ୍ପିକ ସମାଲୋଚନା କରିବା ସହ, ପ୍ରାଚୀନ ପରମ୍ପରାର ଜୟଗାନ କରିଛନ୍ତି 'ଭାରତ ମାତା ଜଗତିଆର- ହୁସିଆର ଭାଇ ହୁସିଆର' ଗଳ୍ପରେ । ଏତଦ୍ ବ୍ୟତୀତ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ ଲଢୁଥିବା ଭାରତର ପରାଧିନ ଅବସ୍ଥା ବିଶେଷ କରି ଗ୍ରାମର ସରଳ ଲୋକ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମକୁ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ଯୁଦ୍ଧ ମଧ୍ୟଦେଇ ବୁଝିବାର ଚମତ୍କାର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଏଥିରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଲୋକ କାହାଣୀ ଓ ଉପାଦାନକୁ ନେଇ ରଚିତ ଗାଳ୍ପିକଙ୍କର 'ହଇରେ ଫୁଲଗଛ ! କାହିଁକି ମଲୁ?' ଏକ ଭିନ୍ନ ସ୍ୱାଦର ସୃଷ୍ଟି । ବାଲ୍ୟ କାଳର ଚପଳାମୀ ବା ଇଦ୍ ପ୍ରବୃତ୍ତି ତୁଲ୍ୟ ତତ୍କାଳିକ ଆନନ୍ଦ ପାଇବାର ଅଭିଳାଷା ଓ ଉନ୍ମାଦନା ମଣିଷକୁ ଯେତେ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିଥାଏ । ପରିଣତ ବୟସର ବିବେକଶୀଳ ଇଗୋ ପ୍ରବୃତ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ନିଜକୁ ବାନ୍ଧିରଖିବାର ପ୍ରୟାସ ମଣିଷକୁ ସେତେ ଶୂନ୍ୟ କରିଦିଏ । ଆତ୍ମ ବିଶ୍ଳେଷଣକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ମଣିଷ ଭିତରେ ଲୁଚି ବସିଥିବା ଭିନ୍ନ ଏକ ପ୍ରବୃତ୍ତି । ଯାହାକୁ କିଛି ମାତ୍ରାରେ ଇଦ୍ ପ୍ରବୃତ୍ତି ସହିତ ତୁଳନା କରାଯାଇପାରେ । ତାହାର ବିଶ୍ଳେଷଣ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ 'ମମ ମାୟା ଦୂରତ୍ୟୟା...' ଗଳ୍ପରେ । ମଣିଷର ସୁପରଇଗୋ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଭିତରେ ଲୁଚି ବସିଥିବା ଇଦ୍ ପ୍ରବୃତ୍ତି । ଅନ୍ୟ ଭାବେ କହିଲେ ଦେବତା ତୁଲ୍ୟ କାହାକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରି ପାଉଥିବା ଆନନ୍ଦ ଭିତରେ ପ୍ରକୃତରେ ଲୁଚି ବସିଥାଏ ରାକ୍ଷାସ ତୁଲ୍ୟ ଅହଂକାର । ଏହିଭଳି ଗୁଢ଼ ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ ଚିନ୍ତନକୁ ଗାଳ୍ପିକ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିଛନ୍ତି 'ଉପକାରୀ' ଗଳ୍ପରେ । ଏହିଭଳି ରହସ୍ୟର ଉଦ୍‌ଘାଟନ ସହିତ ଜନକଲ୍ୟାଣ ଓ ସମାଜର କଲ୍ୟାଣ ପାଇଁ ଏହିଭଳି ରାକ୍ଷାସଙ୍କୁ ସ୍ୱାଗତ ଜଣାଇଛନ୍ତି ଗାଳ୍ପିକ । ଗୋଟିଏ ଦିଗରେ ମଣିଷ ଭିତରେ ଲୁଚି ବସିଥିବା ଇଦ୍ ବା ଲୋଭ ଓ ହିଂସା ତୁଲ୍ୟ ରାକ୍ଷାସୀ ଅଥବା ପଶୁତ୍ୱ ପ୍ରବୃତ୍ତିର ଭୟଙ୍କରତା ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ସେହି ମଣିଷ ଭିତରେ ସୃଷ୍ଟି ସୁପରଇଗୋ ତୁଲ୍ୟ ଦେବତ୍ୱ ପ୍ରବୃତ୍ତିର ସୂଚନା ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ 'ଅନ୍ଧରାତିର ସୂର୍ଯ୍ୟ' ଗଳ୍ପରେ । "ମେଘାଦ୍ର ଧରଣୀର ବକ୍ଷ କମ୍ପିଉଠିଲା । ଆଉ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଏକ ଆଦିମ, ହିଂସ୍ର, ମାଂସଲୁବ୍ଧ ପ୍ରାଣୀ ବିନାଶକ, ପୈଶାଚିକ, ପାଶବିକ, ଲାଳସାର ଲହଲହ ଲୋଳ ଜିହ୍ୱାର କାମନାଗ୍ନି ଜଳିଉଠିଲା ମୃତ୍ୟୁଞ୍ଜୟ ବାବୁଙ୍କ ଦୁଇ ଆଖିରେ, ଯେଉଁ ଲାଳସା ଜଳିଉଠେ ଶିକାରୀ ଝିଟିପିଟିର ଆଖିରେ- ଶିକାରୀ ବାଘର ଦାନ୍ତ ଉପରେ- ଶିକାରୀ କୁମ୍ଭୀର ଲାଞ୍ଜ ଅଗ୍ରରେ । ସେଇ ଆଲୁଅରେ ତାଙ୍କୁ ଦେଖାଗଲା- ଅସଂଖ୍ୟ ମାଂସପିଣ୍ଡ ସାଲୁବାଲୁ - ଅନାୟାସ- ଲବ୍‌ଧ ଏଇ ସବୁ ମାଂସର କୁନ୍ଦ- ମାଂସର ଖଣ୍ଡ- ମାଂସ ମେଞ୍ଚା ମେଞ୍ଚା- ନାଲ୍ ନାଲ୍- ସ୍ନିଗ୍ଧ- କୋମଳ- ଉଷ୍ଣ ରକ୍ତଯୁକ୍ତ ମାଂସ । xxx ସେହି ଝଡ ତୋଫାନ କ୍ରାନ୍ତ ମେଞ୍ଚା ମେଞ୍ଚା ଦାଲିଆ ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ସେହି ପାଶବିକ ହିଂସ୍ରତାର ଲୋଭାତୁର ପ୍ରମତ୍ତ ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ- ସେହି ଅସହାୟ ଅନ୍ଧମାଂସଳ ଲାଳସାର ବୀଭତ୍ସ ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ମୃତ୍ୟୁଞ୍ଜୟ ବାବୁଙ୍କର ସେହି ମାନବ ଶିଶୁ ଆତ୍ମାଟିର ଆକୁଳ ପ୍ରାର୍ଥନା ଏକ ପବିତ୍ର କରୁଣାର କ୍ଷୀଣ ଶୁଭ୍ର ଧାରାରେ କ୍ଷିପ୍ରତମ ଗତିରେ ବହି ଚାଲିଲା ଛଳ ଛଳ ହୋଇ ସେହି ପରମ କାରୁଣିକଙ୍କର ମହାକରୁଣାର ମହା ସମୁଦ୍ର ଭିତରକୁ । ମୃତ୍ୟୁଞ୍ଜୟ ବାବୁ ସେଇ ସ୍ରୋତରେ ଆପଣାକୁ ଭସାଇଦେଲେ ଏବଂ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ସେଇ ସ୍ରୋତରେ ଭାସି ଭାସି ପାରି ହୋଇଗଲେ, ସେଇ ନାରକୀୟ ବୀଭତ୍ସ ହିଂସ୍ର ତାମସିକ ରାତିର ଘୋର ଲୋଳଜିହ୍ୱ ଅନ୍ଧକାରକୁ ।" (ଗଳ୍ପ ସମଗ୍ର- ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଗ- ପୃ- ୫୮୩- ୫୮୫) ବାସ୍ତବିକ ମଣିଷ ଭିତରେ ପଶୁତ୍ୱ ଭଳି ଦେବତ୍ୱ ତୁଲ୍ୟ ମାନବିକତା ମଧ୍ୟ ଲୁଚି ରହିଛି । ସେହି ସୂର୍ଯ୍ୟ ତୁଲ୍ୟ ସୁପ୍ତ ମାନବିକତା ହିଁ ଦିନେ ପୃଥିବୀର ଅନ୍ଧକାରମୟ ଭାଗ୍ୟକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିଦେବ । ଏହିଭଳି ଏକ ସମ୍ଭାବନା ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ଉକ୍ତ କୃତିରେ । ଯେଉଁ ମଣିଷ ଭିତରେ ପଶୁ ତୁଲ୍ୟ ରାକ୍ଷାସ ଲୁଚି ରହି ସକଳ ପ୍ରକାରର ଅଘଟଣ ଘଟାଇ ଚାଲିଛି । ସେହି ମଣିଷ ଭିତରେ ପୁଣି ଦେବ ତୁଲ୍ୟ ମହାମାନବ ଲୁଚିରହିଛି । ଯାହା ମଧ୍ୟରେ ସଂସାରକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା ବା ପାପକୁ ଧ୍ୱଂସ କରିବାର ସକଳ କ୍ଷମତା ରହିଛି । ଏହିପରି ଏକ ଚିନ୍ତାଧାରାକୁ ଗାଳ୍ପିକ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିଛନ୍ତି 'ଚାରି ଶଠ କଥା' ଗଳ୍ପରେ । ଗାଳ୍ପିକଙ୍କର 'ନିବେଦିତାର ନୈଶାଭିସାର' ଏକ ଭିନ୍ନ ସ୍ୱାଦର ସୃଷ୍ଟି । ଏଥିରେ ଗାଳ୍ପିକ ଆତ୍ମୋପଲବ୍‌ଧି ଏବଂ ଆତ୍ମ ସମୀକ୍ଷାକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ମନ ଭିତରେ ସୁପ୍ତ ଅତିମାନବକୁ ଜାଗ୍ରତ କରିବାର ସୂଚନା ଦେଇଛନ୍ତି । ପୁଣି ମାନବ କ୍ଷେତ୍ରରେ କାମ ଅତୀମାନବ କ୍ଷେତ୍ରରେ କିପରି ପ୍ରେମ ରୂପେ ପ୍ରତିଫଳିତ ତାହାର ମଧ୍ୟ ଚମତ୍କାର ଉପସ୍ଥାପନା ଉକ୍ତ କୃତିରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଗୋଟିଏ ଦିଗରେ ଫ୍ରଏଡଙ୍କ ପ୍ରଦତ୍ତ ଅବଚେତନ ମନର ଅବଦମିତ କାମନା ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ପ୍ରେମର ପ୍ରକୃତ ଉପଲବ୍‌ଧି ତୁଲ୍ୟ ନିଜ ଭିତରର ସୂକ୍ଷ୍ମ ଚେତନାକୁ ଅନୁଭବ କରିବାର ବାର୍ତ୍ତା ରହିଛି 'ଅହଲ୍ୟା ଦେବୀଙ୍କ ପ୍ରେମ ସମାଧି' ଗଳ୍ପରେ । ବ୍ୟକ୍ତି ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ସମୟରେ ସୃଷ୍ଟି ଉଭୟ ଜୀବନ ଓ ମୃତବୃତ୍ତି ଯାହାକି ପରସ୍ପର ବିରୋଧି ପ୍ରବୃତ୍ତି ଏବଂ ଯାହାକୁ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଦୃଷ୍ଟିରୁ Emotional Ambivalence କୁହାଯାଏ । ତାହାର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ 'ଶ୍ରୀମତୀ ରାୟ ସିଂହ' ଗଳ୍ପରେ । ମଣିଷ ଭିତରେ ଥିବା ଅନୁଭବ ଓ ଅନୁଭୂତି ଏବଂ ତାହାକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବା ଜନିତ ଅସମର୍ଥତା । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ତରରେ ଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ

ଅନୁଭବର ସତ୍ୟତା ଅନ୍ତରରୁ ବାହାରକୁ ଆସିବା ପରେ କିପରି ମିଥ୍ୟାର ରୂପ ନିଏ । ଅଥବା ଅନ୍ୟଭାବେ କହିଲେ ଜଣଙ୍କର ସତ୍ୟତା ଅନ୍ୟପାଇଁ କିପରି ପ୍ରଳାପ ହୋଇଥାଏ ତାହାର ପ୍ରତିଫଳନ ଘଟିଛି 'ଡକ୍‌ଟର ନୀହାରିକା ଦାସ ସମୀପେଷୁ' ଗଳ୍ପରେ । ଗୋଟିଏ ଦିଗରେ ମଣିଷ ଭିତରେ ଲୁଚି ରହିଥିବା ଅସହିଷ୍ଣୁ ପ୍ରବୃତ୍ତି ତୁଲ୍ୟ ମୃତବୃତ୍ତି ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ସୌଭାଗ୍ୟ ଓ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ କିପରି ବ୍ୟକ୍ତିର ମାନସିକ ଚିନ୍ତନ ସହିତ ଜଡିତ ତାହାକୁ ଗାଳ୍ପିକ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିଛନ୍ତି 'ଲକ୍ଷେ ଟଙ୍କାର ଛାତି' ଗଳ୍ପରେ । ବାହ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଜଣଙ୍କୁ ଘୃଣା କରୁଥିବା ବା ତା ଠାରୁ ମୁକ୍ତି କାମନା କରୁଥିବା ମଣିଷ ଆଭ୍ୟନ୍ତରରେ କିପରି ତା ସହିତ ନିବିଡ ଭାବେ ଜଡିତ ହୋଇଯାଏ । ତାହାର ସୂଚନା ରହିଛି 'ଏ କଥା ଏହିପରି' ଗଳ୍ପରେ । ମଣିଷର ଉକ୍ତି ଓ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଭିତରର ପାର୍ଥକ୍ୟକୁ ଗାଳ୍ପିକ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିଛନ୍ତି 'ଏକ ଅଭିଶପ୍ତ ସକାଳର ସମାଜସେବୀ' ଗଳ୍ପରେ । ମଣିଷର ବିଚିତ୍ର ପ୍ରବୃତ୍ତି ସହିତ ଦୁଃଖକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ମଣିଷର ବିଚିତ୍ର ମାନସିକତାକୁ ଗାଳ୍ପିକ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିଛନ୍ତି 'ସହଯାତ୍ରିଣୀର ଦୁଃଖ' ଗଳ୍ପରେ । ହଠାତ୍ ବାସ୍ତବ ଜଗତ ସ୍ୱପ୍ନ ଜଗତ ଭଳି ଲାଗିବା ଯାହାକୁ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱରେ 'Oneirophrenia' (୮) କୁହାଯାଏ । ଏହିଭଳି ଏକ ଅନୁଭୂତିକୁ ଗାଳ୍ପିକ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିଛନ୍ତି 'ରାଧାକାନ୍ତ ମଠ ବେଢାର ଅଦୃଶ୍ୟ ଯାଦୁକର' ଗଳ୍ପରେ । ମାତ୍ର ଗାଳ୍ପିକ ଏଥିରେ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଅପେକ୍ଷା ଅଲୌକିକତା ଅଥବା ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଥିବା ଭଳି ମନେ ହୁଏ ।

ପ୍ରତିଟି ମଣିଷର ଅବଚେତନ ମନର ଗଭୀରତାକୁ ମାପିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରାଯାଇଛି 'ପ୍ରଳାପଷ୍ଟ ବିଳାପଷ୍ଟ' ଗଳ୍ପରେ । ସଂସାରକୁ ପାପମୁକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ନିଜ ଜୀବନକୁ ଉତ୍ସର୍ଗ କରି ସନ୍ୟାସ ଦୀକ୍ଷା ନେଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ଜୀବନର ବ୍ୟର୍ଥତା । ଏହା ସହିତ ପାପକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ସଂସାରର ସ୍ୱରୂପକୁ ଗାଳ୍ପିକ 'ଏବଂ ନୀଳାମ୍ବର ବାବା କାହିଁକି ଆତ୍ମାହୁତି ନ ଦେଇ ପାରିଲେ' ଗଳ୍ପରେ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିଛନ୍ତି । ମଣିଷର ଅବଚେତନ ମନ ଭିତରେ ଲୁଚି ରହିଥିବା ପାପ । ଏହା ସହିତ ପାପକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ସୃଷ୍ଟି ଅପରାଧବୋଧ ଏବଂ ତା'ର ଭୟଙ୍କର ପରିଣାମକୁ ଗାଳ୍ପିକ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିଛନ୍ତି 'ତ୍ରିବିକ୍ରମ ବାବୁ କାହିଁକି ମୂକ ହେଲେ ?' ଗଳ୍ପରେ । ମଣିଷର ଅମଣିଷ ପଣିଆ । ଏହା ସହିତ ପ୍ରବୃତ୍ତିରେ ଏହି ମଣିଷ ପଶୁଠାରୁ ମଧ୍ୟ କିପରି ହୀନ ତାହାର ଚିତ୍ରଣ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ 'ମହାଦେବଙ୍କ ଷଣ୍ଢ ବିଚରାର ଇତିକଥା' ଗଳ୍ପରେ ।

ପାରା ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ :

ବିଜ୍ଞାନ ଏବଂ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱର ଏକ ନୂତନ ଗବେଷଣା ସଂପର୍କିତ ବିଷୟ ହେଉଛି 'ପାରା ସାଇକୋଲୋଜି' (Parapsychology) କିମ୍ବା 'ପାରା ମନବିଜ୍ଞାନ' ଅଥବା 'Transpersonal Psychology' । ସଂପ୍ରତି ଏହା ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱର ଏକ ବିଭାଗ ଭାବେ ଗୃହୀତ । ସାଧାରଣତଃ ଏହି ଅଧ୍ୟୟନରେ ମନୁଷ୍ୟ ସହ ଘଟୁଥିବା ବହୁ ଆକସ୍ମିକ, ଅତିଭୌତିକ ଏବଂ ଅଲୌକିକ ଘଟଣାବଳୀର ଅଧ୍ୟୟନ ହୋଇଥାଏ । ଅବଶ୍ୟ ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗଟି ଲୋକସାହିତ୍ୟ ଭଳି ବହୁ ପ୍ରାଚୀନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସାଂପ୍ରତିକ ସମୟରେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଏହାର ସତ୍ୟତା ପରୀକ୍ଷା କରାଯାଉଛି । ଏହି 'Parapsychology' ରେ 'Telepathy' (ଦୂରାନୁଭୂତି), 'Clairvoyance' (ଅର୍ନ୍ତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷାନୁଭୂତି ଅଥବା ସ୍ୱଷ୍ଟ ଦୃଷ୍ଟି), 'Fore Boding' (ପୂର୍ବାଭାଷ), 'Telicynesis' (କୌଣସି ବସ୍ତୁକୁ ନ ଛୁଇଁ ତାହାକୁ ଗତିଶୀଳ କରାଇବା), 'Near Death Experience' (ମୃତ୍ୟୁ ନିକଟ ଅନୁଭୂତି), 'Out Of Body Experience' (ଆତ୍ମା ଶରୀର ତ୍ୟାଗକରିବା ଜନିତ ଅନୁଭୂତି), 'Re Birth' (ପୂର୍ନଜନ୍ମ) ଭଳି ବହୁଗୁଡିଏ ପ୍ରସଙ୍ଗର ଅଧ୍ୟୟନ ହୋଇଥାଏ । (୯,୧୦,୧୧) ଏହିଭଳି ଚେତନା ଗୁଡିକ ମଧ୍ୟରୁ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସାହୁଙ୍କ ଗଳ୍ପରେ ବିଶେଷକରି ମୃତ୍ୟୁ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଅନୁଭୂତି ଓ ଆତ୍ମା ଶରୀର ତ୍ୟାଗ କରିବା ଜନିତ ଅନୁଭୂତିର ଚମତ୍କାର ପ୍ରତିଫଳନ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଗୋଟିଏ ଦିଗରେ ବୈରାଗ୍ୟ ତୁଲ୍ୟ ମାୟା ମୋହ ଜନିତ ସଂସାରର ନିଷ୍ଠୁର ବାସ୍ତବତାକୁ ଅନୁଭବ କରିବା ଓ ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ଅନୁରାଗ ତୁଲ୍ୟ ତା ଆଡକୁ ଆକର୍ଷି ଯିବା ଭଳି ଚିନ୍ତାଧାରାକୁ ଗାଳ୍ପିକ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିଛନ୍ତି 'କପୋତ ପକ୍ଷୀ ଗୁରୁ ମୋର' ଗଳ୍ପରେ । ଗୋଟିଏ ଦିଗରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବୈରାଗ୍ୟ ଭିତରେ ବି ଅନୁରାଗର ସ୍ପର୍ଶ ଓ ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ସଂସାର ନାମକ ପଙ୍କରେ ଘାଣ୍ଟି ହେଉଥିବା ମଣିଷକୁ ତାର ବାସ୍ତବତା ସହିତ ପରିଚିତ କରାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଗାଳ୍ପିକ ଲେଖିଛନ୍ତି– "ପ୍ରକୃତରେ ତାଙ୍କର ଆଉ ଅଣୁମାତ୍ର ବି ପାର୍ଥିବ ଚେତନା ନଥିଲା । ତାଙ୍କର ଆତ୍ମା ସେହି ଚିଦାନନ୍ଦ ମୟ ଅପାର୍ଥିବ ସ୍ତରରେ ଅବସ୍ଥାନ କରି ଏକ ଅପୂର୍ବ ଆନନ୍ଦ ପୁଲକାନୁଭୂତିରେ ସେ ନିମଗ୍ନ ହୋଇଯାଇଥିଲେ । ଆଉ ଏଣେ ତାଙ୍କର ଚେତନା ଶୂନ୍ୟ ପାର୍ଥିବ ଦେହଟି କବନ୍ଧ ଭଳି ପୃଥିବୀ ଉପରେ ନୃତ୍ୟ କରୁଥାଏ... କେତୋଟି ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଯେ ତାଙ୍କର ସେହି ଅତ୍ୟୁଚ୍ଚ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଶିଖର ଉପରେ କଟିଥିଲା ସେ କଥା ବା କିଏ କହିବ ସେଠାରେ ସମୟର ଅବସ୍ଥିତି ଅଛି କି ନାହିଁ କେଜାଣି !!

ମାତ୍ର ସେହି ସୁଉଚ୍ଚ ତୁରୀୟ ଚେତନା ସ୍ତରରେ ଅପୂର୍ବ ପୂର୍ଣ୍ଣାନନ୍ଦର ଉଲ୍ଲାସରେ ଉଲ୍ଲସିତ ହେଉଁ ହେଉଁ ଦୈବାତ୍ ବାରେକ ମାତ୍ର ସେ ତଳ ଆଡକୁ ଦୃଷ୍ଟି ନିକ୍ଷେପ କଲେ । ତଳ ଦେଶରେ ସେ କଣ ଦେଖିଲେ କୋଟି କୋଟି ସଂଖ୍ୟାରେ କୀଟ... ଏକ ପ୍ରକାଣ୍ଡ ମଳମୂତ୍ର ବିଷ୍ଠାଦି ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ କୁତ୍ସିତ ପଙ୍କାଶୟରେ କୋଟି କୋଟି କୀଟ ବଲବଲ ହେଉଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଭାବୁଛନ୍ତି ଧାଉଁଛନ୍ତି ବୋଲି ମାତ୍ର ସେମାନେ ଧାଇଁପାରୁ ନାହାନ୍ତି- କେବଳ ଛଟପଟ ହୋଇ କଲବଲ ହୋଇ ସେମାନେ ପଙ୍କ ଭିତରେ ଲଟପଟ ହୋଇ ନାଚୁଛନ୍ତି xxx ଆଉ ତୀର୍ଥବାସୀ ବାବୁ ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେହି ଚିଦାନନ୍ଦମୟ ସୁଉଚ୍ଚ ସ୍ତର ଭିତରେ ବି ତାଙ୍କର ପାର୍ଥିବ କାରୁଣିକ ଆତ୍ମା କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଚିତ୍କାର କରିଉଠିଲା । ଯାଉଛି- ଯାଉଛି ମନୁଆବୋଉ ତମକୁ ସେ ନରକରେ ଛାଡିଦେଇ ଆସି – ମୁଁ ଏଠି ଏତେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆନନ୍ଦ ଭୋଗ କରିପାରିବି ନାହିଁ । ଥୟ ଧର – ଥୟ ଧର- ଯାଉଛି ଯାଉଛି ମନୁଆ ବୋଉ...! ସେହି ଅତ୍ୟୁଚ୍ଚ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଆନନ୍ଦମୟ ଶିଖରୀ ଉପରୁ ତୀର୍ଥବାସୀ ବାବୁ ତଳକୁ ଡେଇଁ ପଡିଲେ ।" (ଗଳ୍ପ ସମଗ୍ର- ପ୍ରଥମ ଭାଗ- ପୃ- ୨୬୫- ୨୬୬) ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଦିଗରୁ ଏହି ପାର୍ଥିବ ଓ ଅପାର୍ଥିବ ଜଗତର ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ମୃତ୍ୟୁ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ (Near Death Experience) ଓ ଶରୀର ତ୍ୟାଗ ଜନିତ ଅନୁଭୂତି (Out of Body Experience) ଭାବେ ମଧ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇପାରେ । **ମୃତ୍ୟୁ ପରର** ଅନୁଭୂତି ଯାହା ବିଜ୍ଞାନ ପାଇଁ ଆଜି ମଧ୍ୟ ଏକ ପ୍ରଶ୍ନବାଚୀ । ଯାହାକୁ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱରେ ଅବଶ୍ୟ Out of Body Experience ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ମାତ୍ର ପୁରାଣରେ ଏହା ସ୍ୱର୍ଗ ଓ ନର୍କ ଭାବେ ଗ୍ରହଣୀୟ । ଗାଳ୍ପିକଙ୍କର 'ଗତ ଥର ମୁଁ ମଲାପରେ' ଗଳ୍ପରେ ଏହିଭଳି ଏକ ପ୍ରସଙ୍ଗର ପ୍ରତିଫଳନ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଗାଳ୍ପିକ ଏଥିରେ ପାପ ଓ ପୂଣ୍ୟକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ସ୍ୱର୍ଗ ଓ ନର୍କର ପରିକଳ୍ପନାକୁ ବ୍ୟଙ୍ଗ କରିଛନ୍ତି ।

ଏତଦ୍ ବ୍ୟତୀତ ପାପ ଓ ପୁଣ୍ୟର ବାହ୍ୟ ସ୍ୱରୂପ ଅପେକ୍ଷା ତାର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ସ୍ୱରୂପ ବା ସୂକ୍ଷ୍ମତାକୁ ବିବେଚନା କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । କାରଣ ଏହାର ଅଭାବରେ ସ୍ୱର୍ଗ ନର୍କ ଏବଂ ନର୍କ ସ୍ୱର୍ଗର ଭୂମିକା ତୁଲାଇବାକୁ ଯାଉଛି ଭଳି ଚିନ୍ତାଧାରା ଉକ୍ତ କୃତିରେ ମଧ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ପ୍ରକୃତରେ ଏହିଭଳି ପ୍ରସଙ୍ଗ ମାଧ୍ୟମରେ ଗାଳ୍ପିକ ପୁଣ୍ୟ ନାମରେ ଭଣ୍ଡାମି କରି ଚାଲିଥିବା ମଣିଷମାନଙ୍କର ପ୍ରକୃତ ସ୍ୱରୂପକୁ ଉଦ୍‌ଘାଟିତ କରିବାପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ କରିଛନ୍ତି । **ଆଜିର** ଏହି ବିଜ୍ଞାନ ଯୁଗରେ ମନ୍ତ୍ର, ତନ୍ତ୍ର, ଗୁଣୀ ଗାରୋଡି ଆଦି ଅବିଶ୍ୱସନୀୟ ଏବଂ ଛଦ୍ମବିଜ୍ଞାନ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରାଗଲେ ମଧ୍ୟ, ପାରା ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ବିଭାଗରେ ଏହା ସଂପ୍ରତି ଏକ ଗବେଷଣାର ବିଷୟ । ଏହିଭଳି ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ନେଇ ଗାଳ୍ପିକ ରଚନା କରିଛନ୍ତି 'ଗୁଣିଆ ଗୁଣାର୍ଣ୍ଣବ ଅନ୍ତୁ ପ୍ରହରାଜ' ଗଳ୍ପ । ବାସ୍ତବରେ ଏଥିରେ ଗାଳ୍ପିକ ପରଲୋକର ଭୂତମାନଙ୍କ ତୁଳନାରେ ଇହଲୋକର ମଣିଷମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଲୁଚି ବସିଥିବା ଭୂତ କେତେ ଭୟଙ୍କର ତାହାକୁ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିଛନ୍ତି । ବିଜ୍ଞାନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଅସମ୍ଭବ ମନେହେଲେ ହେଁ, ଭକ୍ତର ବିଶ୍ୱାସ ଏବଂ ଭଗବାନଙ୍କ ପ୍ରେମର ପରାକାଷ୍ଠା ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ 'ଶିବକୂଟ' ଗଳ୍ପରେ । ଏଥିରେ ଗାଳ୍ପିକ ପ୍ରସଙ୍ଗ କ୍ରମେ କେତେକ ପଂକ୍ତିରେ ମୃତ୍ୟୁ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଅନୁଭୂତିକୁ ଚମତ୍କାର ଭାବେ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିଛନ୍ତି । ମଣିଷ ଭିତରେ ଥିବା ଭଗବତ୍ ବିଶ୍ୱାସ ବହୁ ଅସାଧ୍ୟକୁ ସାଧନ କରିଥାଏ । ଅନ୍ୟ ଭାବେ କହିଲେ ଅଲୌକିକକୁ ଲୌକିକ ସ୍ତରକୁ ନେଇ ଆସିଥାଏ ଭଳି ଏକ ଚିନ୍ତନକୁ ଗାଳ୍ପିକ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିଛନ୍ତି 'ଲୌକିକ ଅଲୌକିକ' ଗଳ୍ପରେ । ଈଶ୍ୱରଙ୍କର ସାନିଧ୍ୟକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ମଣିଷ ଭିତରେ ଥିବା ମୁକ୍ତି ଜନିତ ତୃଷ୍ଣାର ପ୍ରତିଫଳନ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ 'ତୃଷ୍ଣା' ଗଳ୍ପରେ । ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କଲେ ଏଥିରେ ମୃତ୍ୟୁ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଅନୁଭୂତି ଏବଂ ଆତ୍ମା ଶରୀର ତ୍ୟାଗ ଜନିତ ଅନୁଭୂତିର ପ୍ରତିଫଳନ ମଧ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ।

ସଂକେତ ସୂଚୀ :

1. Jones, Jim (July 17, 2009). The Complete Capitol Punishment. Nebraska: CP Publishing. p. 215. ISBN 0-9638594-3-9. Archived from the original on December 14, 2009.
2. Bearman, Steve; Korobov, Neill; Thorne, Avril (2009). "The Fabric of Internalized Sexism" (PDF). *Journal of Integrated Social Sciences*. **1** (1): 10–47. CiteSeerX 10.1.1.684.5532. Internalized sexism [...] occurs when women enact learned sexist behaviors upon themselves and other women
3. "Gender Dysphoria" (PDF). American Psychiatric Publishing. Archived (PDF) from the

original on December 29, 2016. Retrieved December 24, 2016.

4. David Ludden (ed) *Reading Subaltern Studies: Critical History, Contested Meaning and the Globalisation of South Asia*. Delhi: Permanent Black, 2003.

5. "Spivak, Gayatri." Encyclopædia Britannica. *Encyclopædia Britannica Ultimate Reference Suite*. Chicago: Encyclopædia Britannica, 2014.

6. Baumeister RF, Dale K, Sommer KL. Freudian Defense Mechanisms and Empirical Findings in Modern Social Psychology: Reaction Formation, Projection, Displacement, Undoing, Isolation, Sublimation, and Denial. J Pers. 1998;66(6):1081-1124. doi:10.1111/1467-6494.00043

7. ^ *"Freud and the Psychodynamic Perspective | Introduction to Psychology".*

a. courses.lumenlearning.com. Retrieved 2020-12-08.

8. Meduna, L. J. (1950). Oneirophrenia; the confused state. Champaign, IL: University of Illinois Press.

1. Skeptical Inquirer. 43(4):8-10.

a. 10- 6-Gross, Paul R ; Levitt, Norman; Lewis, Martin W. (1996). The Flight from Science and Reason.p.565.

2. ISBN 978-0801856761.

3. 11-Friedlander, Michael W. (1998). At the Fringes of Science. Boulder, Colorado: Westview Press. P.119. ISBN 978-0-8133-2200-1.

ସହକାରୀ ପ୍ରଫେସର

ବିଶ୍ୱଭାରତୀ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ଶାନ୍ତିନିକେତନ, ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗ